

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

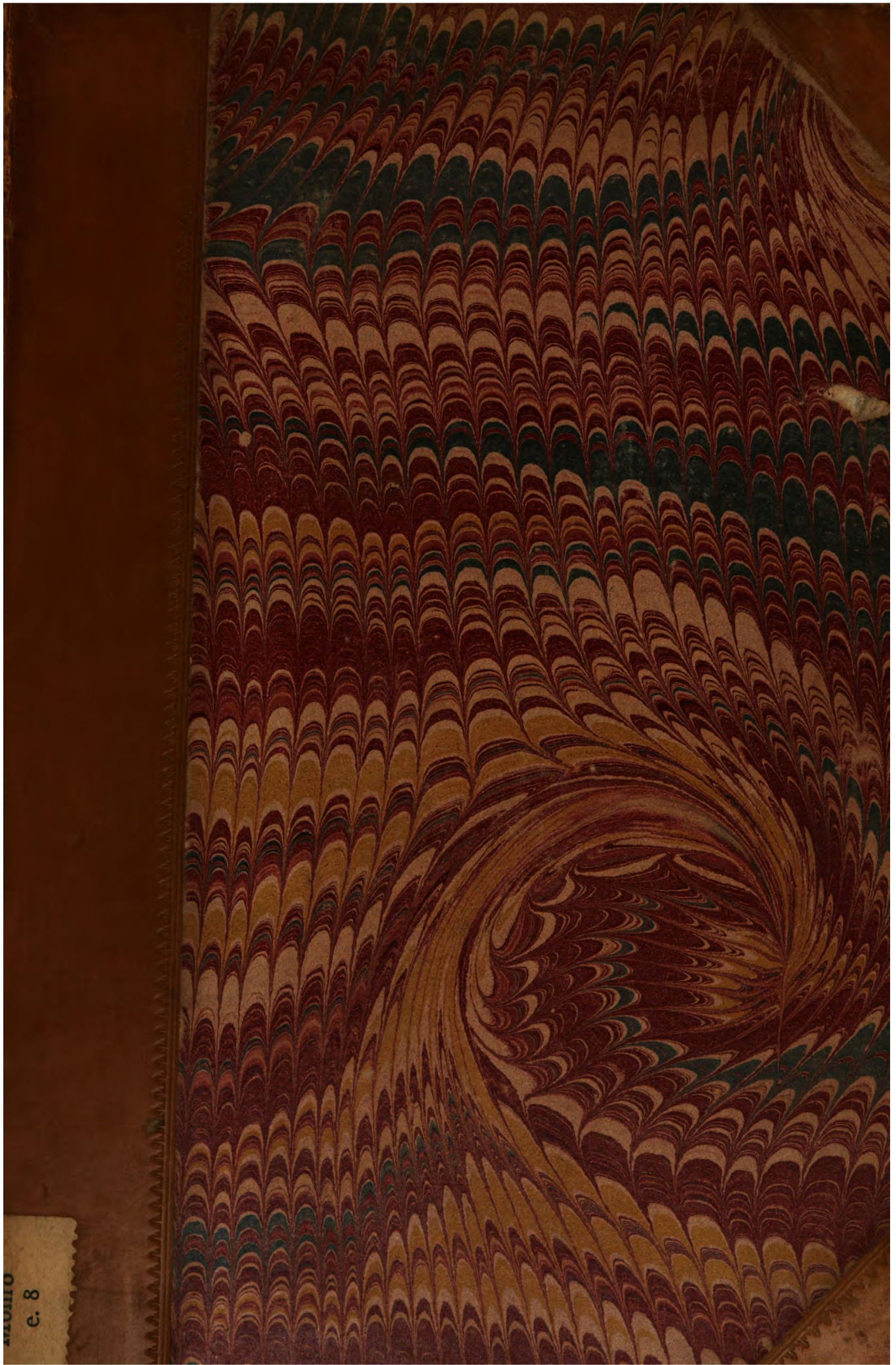
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

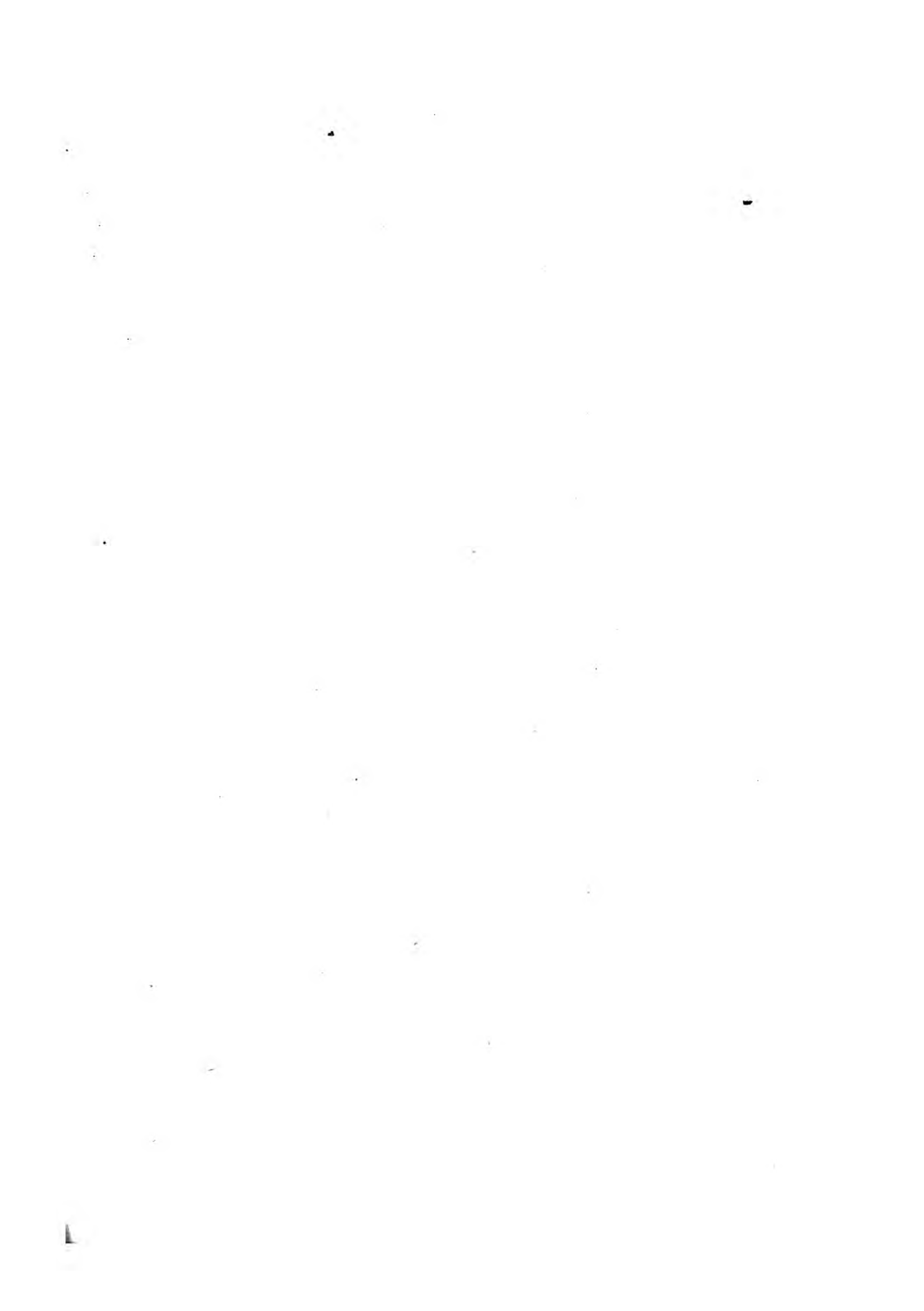
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

MAJHO
c. 8

Montro e

ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ
ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ
Ι Λ Ι Ο Υ Α Λ Ω Σ Ι Σ
TRYPHIODORI AEGYPTI

GRAMMATICI
EXCIDIVM TROIAE
GRAECE ET LATINE

ACCEDIT
INTERPRETATIO ITALICA

ANT. MAR. SALVINI

NUNC PRIMUM EDITA

EX AVTOGRAPHO BIBLIOTH. MARVCELL.

*Recensuit, Varias Mediceorum Codicum Lectiones,
& Selectas Aduotationes Adiecit*

ANG. MAR. BANDINIUS I. V. D.

LAVRENTIANAE BIBLIOTH.

REG. PRAEFECTVS.

FLORENTIAE

MDCCCLXV.

TYPIS CAESAREIS.

AMPLISS. ATQ. EXCELLENTISS. DOMINO
ALOYSIO COMITI CANALI
 POTENTISS. SARDINIAE REGIS
 APVD CAESAREM LEGATO
 VIRO NOBILISSIMO ET CLARISSIMO
 AD GLORIAM MAIORVM SVORVM AEQVANDAM
 SVPERANDAMQ. OMNIVM VIRTVTVM EXEMPLIS
 EXCVLTO ATQ. ORNATO.

ANG. MAR. BANDINIUS
 PERENNEM FELICITATEM.

TE meminisse arbitror, excellentissime Co-
 mes, ac sapientissime, quum duobus abhinc
 annis ad potentissimum, atque invictissimum Sar-
 diniae Regem properares, Florentiae cum duo-
 bus filiis Tuis, optimae indolis, ac magnae
 spei adolescentibus aliquantulum substitisse, ut
 nostras Academias, atque insignia veteris, ac

recentioris aevi monumenta obiter perlustrares .

Sed quum multa alia in florentissima hac Civitate ab exteris hominibus ob nobilium operum splendorem avidissime conquista , visenda forent , ad Laurentianam Medicum Bibliothecam accedere statim voluisti , quam & Manuscriptorum Codicum multitudine , & antiquitate , Graecorum potissimum ac Latinorum longe quotquot exstant laudatas magnopere , ac celebres Scriptorum suppellectiles superare non ignorabas , in quo honesto consilio explendo , ego Tibi ob veterem meum usum , ac tractationem ipsius , operam meam fidelem , & accuratam praestare non destiti .

Laetus igitur vere faustusque mihi fuit dies ille , quo Tu , Comes doctissime , atque integerrime , me quoque , nec una quidem vice , illic invifere , ac studia mea , meosque in libraria Graecorum antiquitate tractanda conatus mirifice commendare non es dedignatus . Praeterea , quum pro Tua singulari in me humanitate maximam diei partem familiarissimo sermone tecum impendere , ac multa invicem de litteris ingenuisque

que artibus, de sacra, ac profana eruditione, de temporum, & regnorum vicibus conferre datum esset, Te incredibili animi mei voluptate Graece, & Latine differentem audivi; iudiciumque Tuum de omni politiori litteratura diiudicanda summopere probavi. Probitatem vero Tuam, morum candorem, prudentiam, aequanimitatem, iustitiam, in negociis tractandis dexteritatem, ac fidem ita sum admiratus, ut quum omnes in Te exornando virtutes confluere facillimum sit cognoscere, difficillimum tamen sit, in qua maxime excellas iudicare.

Quare ne ullo umquam tempore tam dulcis rerum praeteritarum recordatio, tamque pura & sincera voluptas, e pectore meo dilabatur, utque omnes Tuum de litteris deque studiosis hominibus benemerendi studium, favorem, ac voluntatem, multo magis intelligant, volui tamquam votivam perennis obsequii, gratique animi mei tabulam, Nomen Tuum praeclarissimum ac celeberrimum huic exiguae quidem molis libello inscribere, quem Tua tamen lectissima Bibliotheca, in qua maximam diei noctisque

6

partem in lectione optimorum Scriptorum, cum antiquorum, tum recentiorum impendis, non indignum putavi.

Quod si quid audacter feci, animo lubens remitte, & mea studia, ea, qua polles apud Principes Viros auctoritate fove, ac tuere: quod mihi ad maiora praestanda maximo erit incitamento. Vale. Dabam Florentiae Kal. Augusti
cdo . Io . cc . LXV.

LE-

LECTORIBVS BENEVOLIS

ANG. MAR. BANDINIUS.

Tryphiodorum Coluthi aequalem è Carminis similitudine plerique comiciunt. Sed Lilius Gregorius Gyraldus Tom. II. Operum p. 166. longe antiquiorem existimasse videtur, quum inter Poëtas, qui sub Ptolemaeis vixerunt, ipsum commemoret.

Primus, quod sciam, qui mentionem eius fecerit est Hesychius Illustris, ubi agit de Nestore Lycio. Post Hesychium, qui sub Anastasio vixit Imperatore, Suidas etiam occurrit, Tzetzes ad Lycophronem, & Chiliade IV. 997. Eustathius demique ad Odyssëam Θ. 324.

Coluthum, quem nuper in turbam dedimus, in plerisque editionibus, ut Graecis, Aldina, & emendatiore Henrici Stephani, tum Graecis, & Latinis Michaëlis Neandri, qui notas addidit, Aemiliique Porti, & Iacobi Leclii, comitatur Tryphiodorus, seu Tryphiodori Aegyptii Poëma Epicum versuum DCLXXVII. quod inscribitur Ἰλίω ἄλωσις, sive de Troiae everfione.

Graece separatim editum est Anno MDCXVII. 8. curante Henrico Rumpio in usum gymnasii Hamburgensis. Nonnulla eius loca emendat & illustrat Paullus Leopardus, vir harum litterarum apprime eruditus XIX. 1. & Lib. XX. Emendationum, Praestantissima editio est, quae cum Latina versione du-

plici, altera soluta, altera ligata oratione, itemque cum notis Nicodemi Frischlini, nec non Laurentii Rhodomanni castigationibus, lucem vidit Francofurti A. MDLXXXVIII. 4. Ipsum quoque carmine vertit Guilielmus Xylander ad calcem Diodori Siculi Basileae MDLXXVIII. fol. post priorem versionem, quam versibus itidem, vix sedecim annos natus, elaboraverat, eoque inscio, Oporinus ediderat. Claudii Dausqueii notis in Quintum, & Coluthum, animadversiones eiusdem in Tryphiodorum exstant adiectae.

Scripta Tryphiodori deperdita, sunt, Μπραθωνιακά, & τὰ κατὰ Ἴπποδάμειαν, tum παράφρασις τῶν Ὀμήρου παραβολῶν, & Odyssea λειπογράμματος, de Ulyssis laboribus, & fabulis ad eum pertinentibus, ita inscripta, propterea quod in primo libro nullum esset A, in secundo nullum B, & sic de reliquis. Id Eustathius in Prolegomenis ad Odysseam pag. 4. aliter accepit, existimans in toto Tryphiodori opere nullum fuisse sigma, quod si verum esset, exsulavit ab universo ipsius opere nomen Ulyssis. Eius verba sunt: Ὀδύσειαν λειπογράμματος ποιῆσαι ἰσόρηται ἀπελάσας αὐτῆς τὰ σίγμα; sed ex his ipsis constat, neutiquam Eustathio visam hanc Odysseam, cuius meminit & Suidas; qui praeterea auctor est Tryphiodorum scripsisse παράφρασιν τῶν Ὀμήρου παραβολῶν. Vid. Clariss. Fabricium Biblioth. Graec. Lib. II. Cap. V. p. 341. & Cap. VII. p. 363. unde haec potissimum hausimus. Nos quoque post tot clarissimos viros, eo amore impulsī, quo antiquos sem-

semper scriptores prosequuti sumus, experiri volumus, si opera ac studio nostro possemus Tryphiodorum meliorem reddere; idest aliquid macularum, quae adhuc eius pulcherrimum Poëmatum inquinant delere. Ut autem id tutius adsequeremur, antiquos Mediceae Laurentianae Bibliothecae Codices Mss. depromimus. Primus est Plut. XXXII. Cod. XVI. chartac. in 4. Sec. XIV. optimae notae, quem indicabimus littera A. Alter est Plut. XXXI. Cod. XXVII. item chartac. in 8. Sec. XV. quem littera B designamus. Horum ope mederi poëtae vulneribus non praetermissimus. Et quoniam nullo pacto, litteris ad amicos datis, Tryphiodori editionem consequi potuimus, quam Oxonii produsse, anno circiter MDCCXLV. ex Praefatione Ioannis Danielis a Lemnep, Musaei editioni praemissa, Leonardiae MDCCXLVII. 8. edocemur, consilium cepimus, Tryphiodori Textum Graecum ab Iacobo Leflio inter Graecos Poëtas veteres editum, in nostra hac editione adornanda potissimum adhibere; itemque Latinam interpretationem, cui tamen temperare non potuimus, quin medicam aliquando manum admoveremus. Praeterea Italicam versionem subiecimus ab Antonio Maria Salvinio, viro celeberrimo diligentissime elaboratam, a nobis ex palantibus eius Chartis erutam, quae in Publica Marucellorum Bibliotheca cum reliquis eius scriptis religiosissime custodiuntur.

Addimus insuper breves aliquot notulas, quae ad loca nonnulla illustranda idoneae maxime visae sunt.

sunt . Ne nobis igitur , amici lectores , bonarum litterarum studiosi , sitis ingrati , quum vobis nocte dieque , vel supra vires laboremus , nullis parcentes sumtibus , quamvis magnis , ac parvifacientes labores omnes , etiamsi in voluptate vivere , & in ocio esse possemus . Natus siquidem homo est ad laborem , & ad agendum semper aliquid viro dignum , non ad voluptatem , ut plerique faciunt , belluarum , ac pecudum ad instar . Valet .

ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΥ

ΙΛΙΟΥ ΑΛΩΣΙΣ

TRYPHIODORI

EXCIDIVM TROIAE

DI TRIFIODORO

LA PRESA DI TROIA.

ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΣ (1).

ΤΈρμα πολυκμήτοιο μεταχρόνιον πολέμοιο,
 Καὶ λόχον, Ἀργείης ἰππήλατον ἔργον Ἀθήνης.
 Αὐτίκα (2) μοι σπεύδοντι, πολὺν διὰ μῦθον ἀνεῖσα,
 Ἐννεπε, Καλλιόπεια, κῆ ἀρχαίην ἔριν ἀνδρῶν
 5 Κεκριμένου πολέμοιο, ταχείη λῦσου ἀοιδῆ.
 Ἡ᾽δη μὲν δεκάτοιο κυλινδομένε λυκάβαντος,
 Γηραλέη τετάνυστο φόνων ἀκόρητος Ἐνυῶ
 Τρωσί τε κῆ Δαναοῖσιν· ἐναιρομένων δ' ἄρα Φώτων,
 Δέρατα κεκμήκει, ξιφέων δ' ἔθνησκον ἀπειλαί·
 10 Σβέννυτο θωρήκων ἐνοπή· (3) μινύθεςκεν ἑλικτῆ
 Ἀρμονίη λυθεῖσα (4) φερεσσακέων τελαμώνων·
 Ἀσπίδες ἔκ ἀνέχοντο μένειν ἔτι δοῦπον ἀκόντων·
 Λύετο καμπύλα τόξα, κατέρρεον ὠκέες ἰοί· (5)
 Ἴπποι δ' οἱ μὲν ἀνευθεν ἀεργηλῆς ἐπὶ Φάτνης
 15 Οἰκτρὰ κάτω μύοντες ὁμόζυγας ἔξενον ἵππας,

Οἱ

(1) Τρυφιοδώρη ἄλωσις Γλίε . Α. Τρυφιοδώρη Γλίε ἄλωσις . Β.
 (2) Totum hunc versum omittit A. (3) ἐνοπή . Α. (4) ῥηχθεῖσα . Α.
 (5) ἰοί . Α.

LA tarda fin della penosa guerra,
 E l'aguato, e 'l lavoro del Cavallo
 Dell' Argiva Minerva, a me che ò fretta
 Or or, lassato il ragionar soverchio,
 Dinne, Calliopea; e di costoro
 L'antica briga, nel fornir la guerra,
 Con pronto sciogli, e con veloce canto.
 Il decimo anno omai si volgea, quando
 Vecchia Bellona si stendea di stragi
 Non sazia, sì a' Troiani, come a' Danai:

E ad

T R Y P H I O D O R V S .

F Inem serum laboriosi belli ,
 Et dolum equestrem , opus Argivae Minervae ,
 Mox mihi festinanti , longum sermonem omittens ,
 Expone , Calliopea : & vetus certamen virorum
 Sub finem belli , properante expedi Camoena . 5
 Iam quidem exacto decimo anno ,
 Productum fuerat bellum caedibus inexplebile
 Troianis & Graecis . Interfectis autem viris
 Hastae defesae erant , gladiatorum minae sopiebantur .
 Exstinguebatur etiam strepitus thoracum , & minue- 10
 batur arcta
 Connexio soluta lororum clypeos tenentium ,
 Clypei vero non sustinebant amplius expectare stre-
 pitum iaculorum .
 Solvebantur incurvi arcus , defluebant veloces sagittae .
 Equi autem seorsim existentes in praesepi otiosa ,
 Flebiliter caput demittentes , equos gemebant socios : 15
 Alii

E ad uccidere gli uomini le lance
 Omai erano stracche; e delle spade
 Languiano moribonde le minacce .
 Smorzavasi il rumor de' petti a botta ,
 E la girevol stretta attaccatura
 De' porta-scudi cuoi disciolta andava .
 Non più de' dardi il suon reggean gli scudi .
 Stendeanfi gli archi , e giù scorrean le frecce .
 Da se i cavalli in oziosa stalla
 Chinando giù meschinamente gli occhi ,
 I cavalli compagni sospiravano ,

Ed

14. ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΣ.

- Οἱ δ' αὐτὴν (1) ποθέοντες ὀλωλότας ἠνιοχῆας .
 Κεῖτο δὲ Πηλεΐδης, κατέχων (2) ἅμα νεκρὸν ἑταῖρον .
 Ἀντιλόχῳ δ' ἐπὶ παιδὶ γέρον ὠδύρετο Νέσῳρ .
 Αἴας δ' αὐτοφόνῳ βριαρὸν δέμας ἔλκει λύσας ,
 20 Φάσγανον ἐχθρὸν ἔλασε μεμνηνός αἵματος ὄμβρῳ .
 Τρωσὶ δὲ λωβητοῖσιν ὑφ' Ἐκτορος ἔλκυθμοῖσι
 Μυρομένοισι , ἔ μοῦνον ἔην ἐπιδήμιον ἄλγος .
 Ἀλλὰ καὶ ἄλλοθρόοις ἐπὶ πένθεσι (3) κωκύοντες ,
 Δάκρυσιν ἠμείβοντο πολυγλώσσων ἐπικέρων .
 25 Κλαῖον μὲν Λύκιοι Σαρπηδόνα , τὸν ποτε μήτηρ
 Ἐς Τροίην πέμψεν μὲν (4) ἀγαλλομένη Διὸς εὐνή ,
 Δυρὶ δὲ Πατρόκλοιο Μενoitιάδαο πεσόντα . (5)
 Καὶ δολίην (6) ἐπὶ νύκτα κακῶ πεπεδημένον ὕπνῳ ,
 Ῥῆσον μὲν Θρήϊκες ἐκώκυον . ἢ δ' ἐπὶ πότμῳ
 30 Μέμνονος ἔρανήην νεφέλην ἀνεδύσσατο μήτηρ ,
 Φέγ .

(1) αὐτὴς . A. B. (2) ἔχων . B. μὲν ἔχων . A. (3) πένθει . B.
 (4) μὲν ἐπέμψεν . A. B. (5) Inter hunc & sequentem versum, hic
 inferitur in A. Αἵματι δακρύσας ἐχούθῃ πατρῷος ἀνέρ . (6) Καὶ δ'
 ὀμνή . A.

Ed altri i cocchier morti desfiando .
 Pelide si giaceva in compagnia
 Del morto amico, e sopra 'l figlio Antiloco
 Nestorre il vecchio sì facea lamento .
 Aiace con ferita di sua mano
 Sciogliendo la robusta sua persona,
 Lavò il cultel nimico con diluvio
 Del matto suo e furioso sangue .
 A' Troian danneggiati, e lamentanti
 Pel replicato strascinar d' Ettore ,
 Non solo paesano era il lor duolo ,
 Ma ancora urlando agli stranieri lutti ,

De-

Alii etiam equi desiderantes gemebant aurigas interemptos.

Iacebat vero Pelides, habens secum mortuum socium Patroclum.

Senex autem Nestor lugebat propter filium Antilochum.

Porro Ajax solvens robustum corpus propria caede, Lavit inimicum enses imbre furiosi sanguinis. 20

Troianis autem miseris & propter Hectoris raptationes Lugentibus, non solum domesticus dolor aderat:

Verum etiam propter luctus alienos lugentes, Lacrimis respondebant lacrimis multorum auxiliorum suorum.

Lycii quidem flebant Sarpedona, quem olim mater, 25 Iovis lecto superbiens, misit ad Troiam,

Interfectum hasta Patrocli Menoetiadae, Et impeditum pernicioso somno, dolosa in nocte.

Rhesum etiam Thraces lugebant. Ipsa vero propter mortem

Memnonis, caelestem subiit nubem mater 30

Au-

Degli Aiuti, che varie avean favelle,
Accompagnavan col lor pianto il pianto.
Piagneano i Liciani il lor Sarpedone,
Cui già la madre mandò a Troia, lieta
Per lo letto di Giove, dalla lancia
Del Meneziade Patroclo disteso.
E sovra Reso urla metteano i Traci,
Nella notte legato in tristo sonno.
Per la morte di Mennone la madre
Si cacciò sotto a una celeste nube,

Di

Φέγγος ἵποκεύσασα (1) κατηφέος ἡματος ἠώς .
 Αἰ δ' ἀπὸ Θερμώδοντος ἀρηϊφίλοιο γυναῖκες ,
 Κοπτόμεναι περὶ κύκλον ἀθληῶς ὀμφακα μαζῶ , (2)
 Παρθέναι (3) ὠδύροντο δαΐφρονα Πενθησίλειαν ,
 35 Ἦ' τε πολυξείνοιο χορὸν πολέμοιο μολοῦσα ,
 Θηλείης ἀπὸ χειρὸς ἀπεσκέδασεν νέφος ἀνδρῶν
 Νῆας ἐς ἀγχιάλυς· μελίη δέ ἐ (4) μῦνος ἀποσᾶς (5)
 Καὶ κτάνε Ἐ σύλησε κῆ ἐκτερέϊξεν Ἀχιλλεύς .
 Εἰσήκει δ' ἔτι πᾶσα θεοκμήτων ἐπὶ πύργων
 40 Ἰῆλιος . ἀκλινέεσσιν ἐπεμβεβαῦα θεμέθλοισι .
 Ἀμβολίη δ' ἤσχαλλε δυσαχθῆϊ λαῶς Ἀχαιῶν .
 Καὶ νύ κεν ὑσατίοισιν ἵποκνήσασα πόνοισιν ,
 Ἀκάματός περ ἔῤῥα , μάτην ἴδρωσεν Ἀθήνη ,
 Εἰ μὴ Διήφροιο γαμοκλόπον ὕβριν ἐάσας ,
 45 Ἰλιόθεν Δαναοῖσιν ἐπὶ ξένος ἤλυθε μάντις .
 Οἷα δέ πε μογέοντι χαριζόμενος Μενελάω ,

ΟΨΙ-

(1) ὑποκλέψασα . Α . (2) εὐθλήως ὀμφακα μαζῶς . Β . (3) Παρθένον . Α . (4) deest ἔ in Β . (5) ὑποσᾶς . Α .

Di un doloroso giorno rimpiazzando
 L' Aurora il lume . E quelle donne ancora
 Del Termidonte amico a Marte , il giro
 Battendo acerbo della matchia poppa ,
 Vergini , ne piagnevan la guerriera
 Pentefilea , che andando nella danza
 Della guerra , che molti avea stranieri ,
 Colla feminea mano un nugol d' uomini
 Mandò dispersi al lido , ed alle navi .
 Ma col frastuono lei sol sostegnendo

Ed

*Aurora, lumen abscondens tenebroſi diei,
 Mulieres vero Amazones a bellicoſo Thermodonte,
 Ferientes circa circulum acerbum virilis mammae,
 Ipfæ virgines, lugebant bellicoſam Pentheſileam,
 Quæ profecta ad exercitum Troianum, 35
 Feminea ſua manu diſſipavit nubem Graecorum
 Ad naves litorales. Solus vero ſeorſim ſtans haſta
 Achilles, & interfecit eam & ſpoliavit, & terræ
 mandavit etiam.
 Steterat vero adhuc ſuper firmas munitiones
 Troia, innixa immobilibus fundamentis. 40
 Mora autem moleſta affligebatur populus Graecorum.
 Et ultimis confecta laboribus,
 Indefeſſa quamvis exiſtens, ſudaret fruſtra Minerva,
 Niſi Deiphobi adulterinas nuptias deſerens,
 Ex illo Graecis amicus veniſſet vates Helenus. 45
 Quæſi ſcilicet gratificaturus laboranti fruſtra Mene-
 lao,*

Va-

**Ed ucciſe, e ſpogliò, e interrò Achille;
 Reggevafi ancor tutta ſulle torri
 Dagl' Iddii fabbricate Ilio, montata
 Su fundamenta immobili, e ben ſalde.
 Per lo peſante indugio ſi noiava
 Il Popol degli Achei; e inſiebolita
 Dall' ultime fatiche, indarno avria,
 Benchè indefeſſa, ſudato Minerva;
 Se 'l villano adulterio di Deifobo
 Laſſando, non venia oſpite a' Danaï
 Vn'indovin da Ilio; quaſi in certo
 Modo piacer facendo a Menelao**

B

Tra-

- Οψιτέλεσον ὄλεθρον ἤ μαντεύσατο πάτρη .
 Οἱ δὲ , βαρυζήλοιο θεοπροπίης Ἐλένοιο ,
 Αὐτίκα μηκεδανοῖο μόθῳ τέλος ἠρτύναντο .
 50 Καὶ Σκυῖρον μὲν ἔβαινε λιπῶν εὐπάρθενον ἄστυ
 Τῖος Ἀχιλλῆος κὶ ἐπαινῆς Δηίδαμείης .
 Μήπω δ' εὐφύεσσιν ἰβλίζων κροτάφοισιν ,
 Ἀλκὴν πατρὸς ἔφαινε , νέος περ ἔων πολεμιστής .
 Ἡ΄θελε κὶ Δαναοῖσι νέος βρέτας ἀγνὸν ἄγεσθαι ,
 55 Λήσῃ μὲν ἐοῦσα Φίλης ἐπίκερος Ἀ΄θήνης . (1)
 Ἡ΄δη κὶ βυλῆσι θεῆς ἰπσοεργὸς Ἐπειδός ,
 Τροίης ἐχθρὸν ἄγαλμα πελώριον ἵππον ἐποίει .
 Καὶ δὴ τέμνετο δοῦρα , κὶ ἐς πεδῖον κατέβαινε
 Ἴδης ἐξ αὐτῆς , ὀπόθεν κὶ πρόσθε Φέρεκλος
 60 Νῆας Ἀλεξάνδρω τεκτήνατο , πήματος ἀρχὴν ,
 Ποίει δ' εὐρυάτης μὲν ἐπὶ πλευρῆς ἀραρήαν

Γα.

(1) Ἡ΄λαθε δὲ καὶ Δαναοῖσιν ἐὼν βρέτας ἀγνὸν ἄγεσθαι ,
 Λήσῃ μὲν ἐῶσα . Φίλους δ' ἐπίκερος Ἀ΄θήνης . Α.
 In textu vitium aliquod est,

Travagliante, il ben tardo al fine eccidio
 A sua patria predisse, e indovinonne,
 E quei pel vaticinio del crucciato
 Eleno, tosto il fine apparecchiaro
 Della prolissa briga. Or venne, Sciro
 Città lassando di vaghe pulzelle,
 D' Achille e di gentil Deidamia
 Il figlio, che non anco aveva messo
 Il primo pelo sulle vaghe tempia;
 E bench' ei fusse giovane guerriero,
 Pur del padre il valor ne discopriva.
 Volle giovane ancor portare, a' Danai
 Vn casto simolacro, dell' amica

Mi-

*Vaticinatus est tandem ultimum exitium suae patriae
Troiae.*

*Ipsi vero Graeci, oraculis Heleni odio habentis Tro-
ianos moti,*

Illico appararunt finem belli diuturni.

Scyrum etiam relinquens pulcram civitatem, adveniebat 50

Filius Achillis & laudatae Deidamiae Pyrrhus:

Nondum vero pubescens decentibus genis,

*Robur tamen patris promittebat, iuvenis quamvis
bellator exsisteret:*

*Voluit etiam Graecis iuvenis ipse venerandam sta-
tuam Minervae abducere,*

Donum exsistens amicam auxiliariae Minervae. 55

Tum etiam Epeus faber consiliis deae Minervae

*Fabricabat immensum equum, opificium inimicum
Troiae,*

Et caedebat ligna, & in campum deducebat

Ex ipsa Ida, unde etiam prius Phereclus

Naves fabricaverat Alexandro, belli principium. 60

Faciebat autem in amplissimo latere aptatum

Ven-

Minerva dono, per soccorso, infigne.

Ed omai per consigli della Dea,

Epeo sottomaestro edificava

Vn nimico di Troia simulacro,

Vn immenso Cavallo; e già le legne

Tagliavansi, ed al piano eran tranate

Dalla medesima Ida, donde pria

Fereclo fabbricò ad Alessandro

Le navi, che del mal principio furo.

E in lunghissima bene acconcia costa

- Γαστέρα, κοιλήνας δ' ὀπίσον νεὸς ἀμφιελίσσης,
 Ὀρθὸν ἐπὶ σάθμην μέγεθος τορνῶσατο τέκτων,
 Αὐχένα δὲ γλαφυροῖσιν ἐπὶ σήθεσφιν ἔπηξε,
 65 Ξανθῶ πορφυρόπεζαν ἐπιρρήνας τρίχα χρυσῶ.
 Ἡ' δ' ἐπικυμαίνουσα μετήορος αὐχένι κυρτῶ,
 Ἐκ κορυφῆς λοφόντι κατεσφρηγίζετο δεσμῶ.
 Ὀφθαλμοὺς δ' ἐνέθηκε λιθώπεας ἐν δυσὶ κύκλοις,
 Γλαυκῆς βηρύλλοιο, κὶ αἰμαλέης ἀμεθύσης. (1)
 70 Τῶν δ' ἐπιμισγομένων διδύμης ἀμαρύγμασι (2) χροίης,
 Γλαυκῶ (3) φοινίσσοντο λίθων ἐλίκεσσιν ὀπωπαί,
 Ἀργυρέης δ' ἐχάραξεν ἐπὶ γναθμοῖσιν ὀδόντας,
 Ἄκρα δακεῖν σπεύδοντας εὐσρέπτοιο χαλινοῦ.
 Καὶ σόματος μεγάλοιο λαθῶν ἀνέφξε κελεύθης,
 75 Ἀνδράσι κευθομένοισι παλίρροον ἄσθμα φυλάσσων.
 Καὶ διὰ μυκτῆρων φυσίζοος ἔπνε' αὐτμή. (4)
 Οὐατα δ' ἀκροτάτοισιν ἐπὶ κρατάφοισιν ἄφρηεν

Ὀρ-

(1) ἀμεθύσης. Β. ἀμεθύσης. Α. (2) ἀμαρύγματι. Α. (3) Γλαυκῶν. Α. (4) ἔρρεεν ἀήρ. Α.

Fè la pancia, cavando come un corpo
 Di nave, che va a remi d'ogn'intorno,
 La statura tornò il fabbro a squadra;
 Appiccò il collo sovra 'l cavo petto,
 Spruzzando di biondo or purpureo crine.
 Questo in alto ondeggiante sovra 'l curvo
 Collo era dalla testa con legame
 Crestuto, sigillato; ed in due cerchi
 Occhi di pietra pose, di ceruleo
 Birillo, e di sanguineo ametisto.
 Al volger delle pietre mescolate
 D'un luccicar di gemino colore,

D'az-

*Ventrem , cavans eum quanta est amplitudo navis
amplae ,*

*Magnitudinemque ipse artifex descripsit secundum
rectam lineam ;*

Cervicem vero infixit sculptis pectoribus ,

Flavo adspergens auro purpuream comam ; 65

Ipsa vero sublimis incumbens curvae cervici ,

A vertice colligabatur nodoso vinculo .

Oculos etiam imposuit lapideos in duobus circulis

Caesii berylli , & rubicundi amethysti .

*Ipsi autem equo propter geminos splendores coloris 70
mixtorum*

Lapidum , rubebant palpebris caesii oculi .

Argenteos quoque sculpsit dentes in genis ,

Extremities bene torti freni mandere conantes .

Oris quoque magni clandestine aperuit vias ,

*Praebens hac ratione viris occultatis in equo aë- 75
rem retrofluum .*

Per nares etiam spirabat vivus halitus .

Aures autem adaptavit in summis temporibus

Val-

D' azzurro porporin splendea le luci .

Nelle mascelle argentei denti sculsi ,

Studiantisi di mordere le cime

Del ben attorto freno ; e della vasta

Bocca furtivamente aprì le vie ,

Salvando il rifiatar per le nascose

Persone , e per le nari respirava

Il vivifico fiato ; e in sulle tempia

Adattò in cima orecchie assai ben ritte ,

- Ο'ρθὰ μάλ', αἰὲν ἔτοιμα μένειν σάλπιγγος ἀκέειν. (1)
 Νῶτον ὄμῃ (2) λαγόνεσσι συνήρμοσε, κὶ ράχιν ὑγρὴν.
 80 Γ'σχία τε γλετοῖσιν ὀλισθηροῖσι συνῆψεν.
 Σύρετο δὲ πρυμνοῖσιν ἐπ' ἔχνεσιν ἔκλυτος ἔρη,
 Ἀμπελος ὡς γναμπτοῖσι καθελομένη (3) θυσάνοισιν.
 Οὐδὲ πόδες (4) βαλαιοῖσιν ἐπερχόμενοι γονάτεσσιν,
 Ἀπτερον ὡσπερ ἔμελλον ἐπὶ δρόμον ὀπλίζεσθαι,
 85 Οὕτως ἠπεύγοντο· μένειν δ' ἐκέλευσεν ἀνάγκη·
 Οὐ μὲν ἐπὶ κνήμησιν ἀχαλκῆες ἔξεχον ὀπλαί,
 Μαρμαρέης δ' ἐλίκεσσι κατεσφῆκωντο χελώνης,
 Ἀπτόμεναι πεδίοιο μόγις κρατερώνυχι (5) χαλκῶ.
 Κληῖσῆν μὲν ἔθηκε Θύρη, κὶ κλίμακα τυκτὴν,
 90 Ἡ' μὲν ὅπως αἰδήλος ἐπὶ πλευρῆς ἀραρυῖα,
 Ἐνθα κὶ ἔνθα φέρησι λόχον κλυτόπωλον Ἀχαιῶν·
 Ἡ' δ' ἀναλυομένη τε, κὶ ἔμπεδος αἰὲν ἔῤυσα, (6)

Εἶη

(1) ἀκείν. A. (2) Νῶτα δ' ὄμῃ. A. Νῶτα δ' ὄμῃ. B. (3) γναμπτοῖσιν ἐπερχομένη. A. (4) Οἱ δὲ πόδες. A. B. (5) κρατερόν ὄχη. B. ita in versione Latina exhibet Lectius.

(6) Ἡ' δ' ἵνα λυομένη τε ἔμπεδος εἰς ἐν ἔῤυσα. A.
 Ἡ' δ' ἀναλυομένη τῶν ἔμπεδον εἶεν ἔῤυσα. B.

Al suono della tromba ognora preste.
 Co' fianchi insieme ne commesse il dosso,
 E la schiena arrendevole; e le cosce
 Alle lubriche natiche congiunse.
 Traeasi fino agli ultimi vestigi
 La ben disciolta e spazzolante coda,
 Qual vite strascicante co' suoi tralci.
 Nè i piedi alzati su' ginocchi bai,
 Come se al corso senz' ali dovessero
 Accingerfi, così ne camminavano:

Μα

*Valde rectas, semper paratas expectare ut tubam
audirent.*

*Spinam etiam mollem, simul & dorsum lumbis
coaptavit;*

Coxasque copulavit clunibus mollibus. 80

*Traheretur autem cauda demissa ad infima vestigia,
Quemadmodum vitis detracta tortuosis fimbriis.*

*Neque vero pedes maculosi genibus immitentes,
Quemadmodum debebant ad cursum sine alis pa-
rari,*

Ita pergebant: manere autem eos iussit necessitas. 85

*Neque vero ungulae non aeneae exstabant super tibiae,
Verum cooperiebantur involucris splendidae testudinis,
Vix tangentes solum solidungulo ferro.*

*Clausam etiam fabricavit ianuam, & scalam a se
factam,*

Ipsa quidem ut inconspicua in latere equi aptata, 90

*Intus & extra ferret insidias inclitorum Graecorum:
Illa vero ianua aperta, & bene firmata semper existi-
stans,*

Ef-

Ma fermi a star necessità costrinse.
Nè sporgeano alle gambe senza bronzo
Vnghie, ma ferrate erano con cerchi
Di rilucente tartaruga, il suolo
Toccando appena col robusto bronzo.
Pose una chiusa porta, e scala a chiocciola
In guisa lavorata, che nascosa,
Adattata alle coste, quinci e quindi
L'inclito equestre aguato degli Achei
Portasse, e quella sciolta, e sempre salda

Εἶη σφιν καθύπερθεν ὁδός, κὶ νέρθεν ὀρθῶσαι.
 Ἀμφὶ δέ μιν λευκοῖο κατ' αὐχένος, ἠδὲ γενείων, (1)

* * *

- 95 Ἄνθεσι πορφυρέοισι λύκοισιν ἀναγκαίοιο χαλινῷ
 Κλήσας (2) ἐλέφαντι κὶ ἀργυροδίνει χαλκῷ.
 Αὐτὸς (3) ἐπειδὴ πάντα κάμεν μενεδήϊον ἵππον,
 Κύκλον εὐκνήμιδα ποδῶν ἐπέθηκεν ἐκάσῳ,
 Ἐλκόμενος πεδίοισιν ὅπως πειθήνιος εἶη,
 100 Μηδὲ βιαζομένοισι δυσέμβατον οἶμον ὀδεύη.
 Ὡς ὁ μὲν ἐξήστραπτο φόβῳ, κὶ κάλλει πολλῷ,
 Εὐρύς θ' ὑψηλός τε τὸν οὐδέ κεν ἀρνήσαιο,
 Εἶ μιν ζῶν ἔτευξεν (4), ἐλαυνέμεν ἵππιος Ἀρης.
 Ἀμφὶ δέ μιν μέγα τεῖχος ἐλήλατο, μή τις Ἀχαιῶν
 105 Πρὶν μιν ἐπαθρήσειε, δόλον δ' ἀνάπυσον ἀνάψῃ.

Οἶ

(1) Lacunam inter vers. 94. & 95. ita explet A.

Ἀμφὶ δέ μιν λευκοῖο. . .
 Ἄνθεσι πορφυρέοισι περίξ ἕζωσιν ἱμάντων,
 Καὶ σκολιῆς ἐλίκεσσαν ἀναγκαίοιο χαλινῷ
 Κολλήσας ἐλέφαντι, κ. λ.

In Cod. B. nulla defectus est nota.

(2) Κολλήσας. B. (3) Αὐτὰρ. A. B. (4) ἔτιτμον. A.

Fusse lor sotto, e sopra a girne strada,
 E intorno a lui dal bianco collo, e guance

* * * * *

Con fior purpurei al necessario freno
 Chiudendo con avorio, e con argenteo
 Rame. Or poich' egli tutto ebbe condotto
 L'ostil Cavallo, una aggiustata ruota
 Pose sotto a ciascuna delle gambe,
 Acciò tratto pe' pian, girevol fosse,

No

*Esset ipsis via sursum & deorsum prouendi .
Deinde vero undique ipsum circa cervicem candi-
dam, & genas,*

* * * *

*Floribus purpureis lupatis necessarii freni 95
Ornavit ex ebore, & aere argenteos vortices ha-
bente.*

*Ipsè postquam secundum omnia absolvit hostilem
equum,*

*Supposuit unicuique pedum rotam tibiis congruam,
Vt tractus in campo, versatilis esset,*

*Neque difficulter viam ambularet trahentibus Tro- 100
ianis.*

*Sic is quidem effulsit horrore, & decore multo,
Capaxque & excelsus ipse. Eum vero neque recu-
sasset*

*Mars equestris agere, si fabricasset eum Epeus vi-
vum.*

*Circa ipsum autem magnum murum excitarat Epeus,
ne quis Graecorum*

*Prius ipsum adspiceret, & efferret dolum nondum 105
vulgatum.*

Ipsè

**Nè a chi il tirava, via aspra facesse.
Così ei lampeggiava di spavento
E di molta bellezza, ed ampio, ed alto,
Cui ricusato non avria, se vivo
L'avesse fatto, guidar Marte equestre.
Ma lui d'un muro grande intorno cinse,
Ch'alcun de' Greci pria non lo mirasse,
E 'l non udito inganno rivelasse.**

Ora

- Οἱ δὲ Μυκηναίης Ἀγαμέμνονος ἐγγύθι νηὸς,
 Λαῶν ἐρομένων (1) ὄμαδον κ' κῦμα φυγόντες,
 Ἐς βυλὴν βασιλῆες ἀνωλίσθησαν (2) Ἀχαιῶν.
 Ἦ δὲ ταυφθόγγοιο (3) δέμας κήρυκος ἐλῆσα,
 110 Συμφράδμων Ὀδυσῆϊ παρίσατο θοῦρις (4) Ἀθήνη,
 Ἄνδρὸς ἐπιχρίεσα μελίχροϊ νέκταρι φωνήν.
 Αὐτὰρ ὁ δαιμονίητι νόον βυλῆσιν ἐλίσσων,
 Πρῶτα μὲν ἐσήκει κενεόφρονι ἀνδρὶ (5) εἰοικῶς,
 Ὄμματος ἀσρέπτοιο (6) βολὴν (7) ἐπὶ γαῖαν ἐρείσας.
 115 Ἀφνω δ' ἀενάων ἐπέων ὠδίνας ἀνοίξας,
 Δεινὸν ἀνεβρόντησε, κ' ἱερίης (8) ἄτε πηγῆς,
 Ἐξέχεεν μέγα κῦμα (9) μελισσαγέος νιφετοῦ.
 Ὅ φίλοι, ἦδη μὲν κρύφιος λόχος ἐκτετέλεσαι,
 Χερσὶ μὲν ἀνδρομέης, αὐτὰρ (10) βυλῆσιν Ἀθήνης.
 120 Ὑμεῖς δ', οἳ τε μάλισα πεποιθότε κάρτεϊ χειρῶν,
 Πρόφρονες ἀλκήεντι νόῳ κ' τλήμονι θυμῷ

Σπέ-

(1) ὀρνυμένων. A. (2) ἀολίσθησαν. A. (3) πανυφθόγγοιο. B.
 (4) θῆρος. A. (5) φωτὶ. A. (6) ἀτρέπτοιο. A. (7) βουλὴν. B. ita
 explicat in versione Lectius. (8) ἱερίης. A. (9) λαῖτμα. (10) ἀν-
 δρομέησιν, ἀτὰρ. A.

Ora appresso alla nave Micenese
 D' Agamennone, i Regi degli Achei,
 L' onda, e 'l rumor de' popoli fuggendo,
 A far sì ragunato parlamento.
 Presa figura di canoro araldo,
 Consigliera ad Ulisse allato stava
 Fiera Minerva, di quell' uomo ungendero
 Con nettare melato la favella.
 Quei r avvolgendo in cuor fenni divini,
 Pria stava in piedi a sciocco uomo simile,

Fig-

*Ipsi vero ad navem Micenaeam Agamemnonis,
Populorum confluentium multitudinem, & undam
linquentes,*

Ad consilium reges Graecorum convenerunt.

Ipsa autem, corpus assumens praeconis canori,

Minerva adstabat strenua consultori Vlyssi,

110

Inungens vocem viri mellito nectare.

Verum ipse mentem volvens divinis consiliis,

Primum quidem stabat insipienti viro similis,

Ad terram figens obtutum oculi immobilis.

*Subito vero aperiens fontes semper fluentium verbo- 115
rum,*

*Horribiliter fulminare visus est, & veluti de sacro
fonte,*

Effudit magnum flumen nivis mellistuae.

*O amici, iam quidem tectus ille dolus absolu-
tus est,*

Manibus quidem humanis, sed consiliis Minervae.

Vos vero, qui maxime fiditis robori manuum,

120

Prompti intrepido pectore, & tolerante animo

Se-

Ficcando in terra i rai d'immobil occhio .

Di perenni parole a' chiusi parti

Dando l'andar, tonava orribilmente ,

E qual da sacra fonte, fuor versava

Vn grosso flutto di melate nevi.

Amici, il cupo aguato è omai compiuto,

Con mani umane, e con voler di Palla .

Voi che in balsa di man vi confidate,

Pronti con mente forte, ed alma ardita

Se-

- Σπέσθε μοι· ἔ γὰρ ἔοικε πολὺν χρόνον ἐνθάδε ὄντας (1)
 Μοχθίζειν ἀτέλεστα κ' ἀχρέα γηράσκοντας·
 Ἀλλὰ χρὴ ζῶοντας ἀοίδιμον ἔργον ἀνῦσαι ,
 125 Ἡ' θανάτῳ βροτόεντι κακοκλεῆς αἰσχρὸς ἀλύξαι .
 Ἡμῖν θαλπωρὰν προφερέσθαι , (2) ἢ περ ἐκείνοις·
 Εἰ μὴ που σρεθοῖο , κ' ἀρχαίοιο δράκοντος ,
 Καὶ καλῆς πλατάνοιο , κ' ὠκυμόροις ἐπὶ τέκνοις
 Μητέρος ἐλκομένης , ἀπαλῶν τε λάθροσθε νεοσσῶν .
 130 Εἰ δὲ θεοπροπίησι γέρων ἀνεβάλλετο Κάλχας ,
 Ἀλλὰ εἴ ὡς Εἰλένοιο μετήλυδος ὀμφητῆρος
 Μαντοσύναι καλέεσιν ἐτοιμοτάτην ἐπὶ νίκην .
 Τοῦνεκά μοι πείθεσθε , κ' ἰπτεῖν ἐπὶ νηδὺν
 Θαρσαλέως (3) σπεύδωμεν , ὅπως αὐτάγρετον ἄλγος
 135 Τρῶες ἀταρβήτοιο θεῆς ἀπατήνορα τέχνην
 Ἰῆλιον εἰσανάγωσιν , ἔδον κακὸν ἀμφαγαπῶντες .
 Οἱ δ' ἄλλοι πρύμναια μεθίετε πείσματα νηῶν ,

Πῦρ

(1) ἐνθάδ' ὄντας . A. (2) προφερέσθαι . A. (3) Θαρσαλίος . A. B.

Seguitemi: che ben non è, che molto
 Tempo quì stando noi ci consumiamo
 Senza conclusione travagliando,
 E con frutto niuno quì invecchiando.
 Ma duopo è vivi opra fornire eterna,
 O con morte, e con sangue onta fuggire.
 Noi più, che lor, riscaldan belle spemi.
 Se a sorta voi scordati non vi sete
 Della passera, e del dragone antico,
 Del bel platano, e della madre tratta
 Sopra i figliuoli suoi di presta morte,
 E de' pulcini pargoletti, e teneri.
 Che se co' vaticin Calcante il vecchio

L'in-

*Sequimini me : non enim decet longum tempus heic
exsistentes,*

*Laborare sine fine , & senescentes inutiliter ,
Sed oportet viventes celebre opus perficere ,
Aut morte cruenta turpe dedecus evitare .*

125

*Nobis Graecis spes meliores sunt , quam illis Troia-
nis,*

*Nisi forte passeris , & antiqui draconis ,
Et pulcræ platani , & super brevis vitae filios
Matris interfectæ , & tenerorum pullorum obliti estis .*

130

*Si vero protraxit tempus senex Calchas vaticiniis ,
Verumtamen etiam Heleni vatis advenae
Oracula vocant nos ad victoriam certissimam .*

*Propterea obtemperate mihi , & equinam in alvum
Audacter properemus , ut spontaneum malum ,*

*Fallacem artem intrepidæ deæ Minervæ Troiani
In Ilium introducant , suum malum amplexantes .*

135

*Vos vero alii laxate rudentes extremos navium ,
Ignem*

L' indugiò , or d' Eleno , ch' a noi venne

Oracolista , predizion ci chiama

A una sicurissima vittoria .

Però ubbidite me , e nell' equestre

Ventre andianne pur su speditamente ,

Acciò a occhi veggenti il lor dolore ,

E l' ingegno , che gabba le persone ,

I Troian della Dea senza paura ,

Introducano in Ilio , il proprio male

Accarezzando intorno , ed abbracciando ,

Voi altri andar lassate dalle navi

I poppesi lor cavi , alle intrecciate

Ten-

- Πῦρ ἴδιον πλεκτῆσιν ἐνὶ κλισίῃσι βαλόντες·
 Γλιάδος δὲ λιπόντες ἐρημαίην χθονὸς ἀκτῆν,
 140 Πλώετε πανσυδίῃ ψευδώνυμον οἴκαδε νόσον,
 Εἰσόκεν εὐόρμου τετανυσμένου ἐκ περιωπῆς
 Ἰμμι συναγρομένοις ἐπὶ γείτονος αἰγιαλοῦ (1)
 Σημαίνει παλίνορσον ἐπὶ πλόον ἐσπέριον πῦρ.
 Καὶ τότε μήτε τις ὄκνος ἐπειγομένων ἐρετῶν
 145 Γιγνέσθω, μήτ' ἄλλο φόβος νέφος, οἷά τε νύκτες
 Ἀνθρώποισι φέρουσιν ἐλαφροῦ δείματα θυμοῦ.
 Ἐΐσω δὲ προτέρης ἀρετῆς ἐμφύλιος αἰδώς·
 Μήτε τις αἰσχύνειεν ἔδν κλέος, ὧ κεν (2) ἕκαστος
 Ἄξιον ὧν ἐμόγησε λάβοι γέρας ἵππους ἀνδρῶν. (3)
 150 Ὡς φάμενος βελλῆς ἐξήϊε· (4) τοῖο δὲ μύθοις (5)
 Πρῶτος ἐφωμάρτησε Νεοπτόλεμος θεοειδῆς,
 Πῶλος ἄτε δροσόεντος ἐπειγόμενος πεδίοιο,
 Ὅς τε νεοζυγέσσιν ἀγαλλόμενος φαλάροισιν,
 Εἴφθα-

(1) Haec lectio est Codicis A. eamque uti optimam in textum
 induximus. (2) ὧς κεν. A. (3) λάβη γέρας ἵπποσυνάων. A.
 (4) ἐξήϊετο. A. (5) μύθε. B.

Tende mettendo il fuoco; e abbandonando
 Dell' Iliade terra il lido, in truppa
 A casa navigate con ritorno
 Di falsa voce; finoacchè da un' alta
 Vedetta di bel luogo alla marina
 Sicuro e steso, a voi insieme uniti
 A' vicin lidi, a navigare addietro
 Tornando, faccia cenno il fuoco a sera.
 E allor non fia pur minimo indugio,
 E a tutta voga i remator s' arranchino;
 Nè nube di timore altra ne fia,

Qua-

*Ignem proprium in tentoria exstructa iacentes :
Desertum autem litus Troianae terrae linquentes ,
Navigate omni studio domum ad confictum reditum . 140
Donec e specula litoris eminentis ,
Vobis congregatis ad vicina litora
Signum det nocturnus ignis ad navigationem retro-
gradam .*

*Et tunc neque cessatio aliqua urgentium remigum
Fiat , neque alia sit timoris nubes , cuiusmodi noctes 145
Hominibus ferunt terrores trepidi animi .*

*Sit vero vobis pudor ingenitus prioris virtutis :
Neque quis dedecoret suam gloriam , ut unusquisque
Dignum laboribus suis accipiat honorarium , equos
hostium .*

*Sic loquutus e concilio exhibat . Eius vero verba 150
Primus insequutus est Neoptolemus divinus ,
Quemadmodum pullus festinans per roscidum cam-
pum ,
Qui quidem novis phaleris superbiens ,*

Prae-

*Quali agli uomini apportano le notti,
Di lieve cuor paure , ed ispaventi .
Del primier sia valor tra voi vergogna ;
Nè alcun sporchi sua gloria ; onde ognuno
Degno di sua fatica guiderdone
Ne riporti , degli uomini i cavalli .
Sì detto , se n'usciva ei dal Configlio ;
E a' suoi detti primier ne venne dietro
Di divino sembiante Neottolemo ,
Qual puledro , che in piano rugiadoso
Frettoloso sen corre , che superbo
Della sua bardatura a nuovo giogo ,*

Prae-

- Ἐφθασε κὲ μάστιγα κὲ ἠνιοχῆος ἀπειλήν .
 155 Τυδείδης δ' ἐπόρυσσε Νεοπτολέμῳ Διομήδης,
 Θαυμάζων, ὅτι τοῖος ἔην κὲ πρόσθεν Ἀχιλλεύς .
 Ἐσπετο κὲ Κυανίππος, ὃν εὐπατέρεια Κομαιθῶ
 Τυδῆος (1) θαλάμοιο μινυνθαδίοιο τυχοῦσα,
 Ὠκυμόρῳ τέκε παῖδα σακεσπάλῳ Αἰγιάλῃι .
 160 Ἐσηκεν Μενέλαος· ἄψεν δέ νιν ἄγριος ὄρμη
 Δηϊφόβου ποτὶ δῆριν, ἀπηνεῖ δ' ἔζετο θυμῷ, (2)
 Δεύτερου ἀρπακτῆρα γάμου λελητημένος εὐρεῖν .
 Τῷ δ' ἐπὶ Λοκρὸς ὄρουσεν, Οἴλῆος ταχὺς ἦς,
 Εἰσέτι θυμὸν ἔχων πεπνυμένον, οὐδ' ἐπὶ κούραις
 165 Μαργαίνων ἀθέμισον· ἀνέσησεν δὲ κὲ ἄλλον
 Κρητῶν Ἰδομενῆα μεσαιπόλιον βασιλῆα .
 Νεσορίδης δ' ἅμα τοῖσιν ἔβη κρατερὸς Θρασυμήδης,
 Καὶ Τελαμώνιος ἦς ἐκηβάλος ἦε Τεῦκρος·

Εὔ-

(1) Τυδῆος. Α. (2) Ita locum hunc ex lectione utriusque Codicis reddendum duximus, quum aliter Lectius legat.

Previen la forza, e del cocchier le grida,
 E appresso Neottolema Tidide
 Diomede mosse, in se maravigliando,
 Ch' era anco prima così fatto Achille,
 Cianippo seguio, che Cometo
 Di gentil padre nata, e di Tideo
 Per poco tempo il talamo godendo,
 Partorì figlio al vibrator di scudo,
 Ma ben di presta morte Egialeo.
 E fuvvi Menelao, cui trasportava
 Un impeto bestiale, che con cruda
 Alma cercava lite con Deifobo,

Del

Prævenit & flagellum & equitis increpationem.

Tydei autem filius Diomedes subsequutus est Neoptole- 155
lemum,

Eum admiratus, quia talis fuerat etiam prius
Achilles.

Sequebatur etiam Cyanippus, quem generosa Comae-
tho,

Tydei nuptias breves sortita,

Peperit filium bellicoso, sed brevis vitæ Aegialea.

Adfuit etiam Menelaus; incitabat vero ipsum ferox 160
impetus

Ad contentionem cum Deiphobo, gravique aestuabat
ira,

Cupiens invenire alterum uxoris suae raptorem.

Post hunc prodiit Locrensis Ajax, acer filius Oilei,

Adhuc habens animum prudentem, neque in puellis

Insaniens illicite. Suscitavit vero etiam alium 165

Idomenea Cretensium regem semicanum.

Cum his etiam Nestorides ibat fortis Thrasymedes,

Ibat etiam Teucer iaculator, Telamonis filius,
Eu-

Del matrimonio il rapitor secondo
Agognando trovare. Ed appo lui
Sorfe il Locro d' Oileo rapido figlio,
Che per anco tenea saputo cuore,
Nè disonestamente egli impazziva
Sulle donzelle; e fè levarsi un altro
De' Creti Idomeneo il Re brinato.
Trasimede Nestoride con loro
In compagnia n' andò, il valoroso;
Ed andò Teucro, Telamonio figlio,

C

Saet-

- Εὐμηλος · (1) μετὰ τόνδε θεοπρόπος ἔσσυτο Κάλχας,
 170 Εὖ εἶδως, ὅτι μόχθον ἀμήχανον ἐκτελέσαντες
 Ἡ΄δη Τρώϊον ἄστυ καθιππεύουσιν Ἀ΄χαιοί .
 Οὐδὲ μὲν ἐδ' οἱ ἔλειψεν ἀποσραφέντες ἀρωγῆς,
 Δημοφῶν (2) τ' , Ἀ΄κάμας τε, δύο Θεσῆϊα τέκνα · (3)
 Ο΄ρτυγίδης Ἀ΄ντικλος, ὃν αὐτόφθι τεθνεῖωτα
 175 Ἴππω δακρύσαντες ἐνὶ κτερεῖξαν Ἀ΄χαιοί .
 Πηνελεῶς τε, Μέγης τε, κὶ Ἀντιφάτης ἀγαπήνωρ,
 Ἴφιδάμας (4) τε, κὶ Εὐρυδάμας, Πελῖαιο γενέθλη·
 Τόξω δ' Ἀ΄μφιδάμας κεκορυθμένος· ὕσατος αὐτε
 Τέχνης ἀγλαόμητις εἷς ἐπέβαινεν Ἐ΄πειός .
 180 Εὐξάμενοι δὲ ἔπειτα Δῖος γλαυκῶπιδι κούρῃ,
 Ἴππειήν ἔσπευδον ἐς ὀλκάδα· τοῖσι δ' Ἀ΄θήνη
 Ἀ΄μβροσίη (5) κεράσασα θεῶν ἐκόμισσεν ἐδωδὴν
 Δεῖπνον ἔχειν, ἵνα μὴ τι πανημέριοι λοχῶντες,
 Τει-

(1) Inter vers. 168. & 169. hunc inserit A.

Τοῖσι δ' ἐπ' Ἀ΄δημήτειο παῖς πολύηπιος ἀνέστη
 Εὐμηλος . . . .

(2) Inter hunc & superiorem versum hic legitur in A.

Εὐρύκυλος τ' εὐαρμονίδης, ἀγαθός τε Λεοντεύς. (scu Λεοντάς.)

(3) Διὰ Θεσῆα τέκνα. B. (4) Ita legitur duce utroque Codice.

(5) Ἀ΄μβροσίην. B.

Saettatore; Eumelo, e dopo lui
 Calcante l'indovino ne veniva,
 Sapendo ben, che omai condotta a fine
 La dubbia inestricabile fatica,
 Cavallata faran sovra di Troia,
 E così al fin la prenderan gli Achivi.
 Nè indietro si rimasero lontani
 Dal dare aita, due Tesei figli,
 Demofonte, ed Acamante: Anticlo

Or-

*Eumelusque . Post huuc vero properabat Calchas vates,
Bene intelligens , quod labore immenso absoluto ,* 170
Graeci tandem Troianam urbem equo invasuri essent .

*Neque vero & hi relictī sunt , averse ab auxilio ,
Demophoon & Acamas , duo Thesei filii :*

*Et Orrygides Anticlus , quem ibi mortuum
In equo lugentes sepeliverunt Achivi :* 175

*Peneleus quoque , & Meges , & Antiphates magnanimus :
Iphidamasque , & Eurydamas , Peliae proles ,
Amphidamas etiam arcu eximius . Tandem vero ul-
timus*

*Prudens Epeus suum conscendit opificium .
Postea autem votis factis caesiae filiae Iovis ,* 180
*Festinabant ad navim equinam . Iphis autem Minerva
Attulit deorum cibum , temperans eum ambrosia ,
Vt epulum haberent , ne per totum diem insidiantes ,
Exbau-*

**Ortigide , che quivi essendo morto ,
Nel Caval lagrimando il seppelliro
Gli Achei ; e Peneleo , e Megete ,
E Antifate amadore di fortezza ;
Ifidamante , Euridamante , prole
Di Pelia , e Anfidamante armato d' arco ;
E l' ultimo di gaio illustre senno
Nella macchina sua salinne Epeo .
Fatta poi la preghiera all' occhiazzurra
Vergin , di Giove figlia , s' affrettaro
Nella nave da carico cavallina .
A costoro Minerva con ambrosia
Mischiando degli Dei recò il mangiare ,
Perchè avesser da pranzo ; affinchè tutto
Un dì stando in aguato sì rinchiusi ,**

- Τειρόμενοι βαρυφείεν ἀτερπέϊ γούνατα (1) λιμῶ .
 185 Ὡς δ' ὅποτε κρυμοῖσιν (2) ἀελλοπόδων νεφελῶν
 Ἡ'έρα παχνώσασα χιῶν ἐπάλυνεν ἀρούρας ,
 Τηκομένη δ' ἀνέηκε πολὺν ῥόνον · οἱ δ' ἀπὸ πέτρης
 Ο'ξὺ καταθρώσκουσι (3) κυβισητῆρι κυδοιμῶ ,
 Δοῦπον ὑποπτήξαντες ὄρειτρεφῆος ποταμοῖο ,
 190 Θῆρες , ἐρωήσαντες ἰσὺ πτύχα κοιλάδος εὐνῆς ,
 Σιγῇ φρικαλέησιν ἐπὶ πλευρῆσι μένοντες , (4)
 Τλήμονες ἐκδέχονται πότε παύεται ἄμβριμον ὕδωρ .
 Ὡς οἴγε γλαφυροῖο διὰ ξυλόχοιο θορόντες
 Ἀτλήτες ἀνέχοντο πόνους ἀκμῆτες Ἀχαιοί .
 195 Τοῖσι δ' ἐπεκλήϊσε θύρην ἐγκύμονος ἵππου
 Πισὸς ἀτεκμάρτοιο λόχου (5) πυλαῶρδς Ο'δυσεύς .
 Αὐτὸς δ' ἐν κεφαλῇ σκοπος ἔζετο · τῶ δὲ οἱ ἄμφω (6)
 Ἀτρεΐδαι ἐκέλευσαν ὑποδρησῆρας Ἀχαιοὺς

XV-

(1) Πειρόμενοι βαρύθουν ἀ. γένεσι . B. (2) κρυμοῖσιν . A. (3) καταθρώσκοντα . A. καταθρώσκοντες . B. (4) μινισσι . B. & A. qui inter hunc , & sequentem versum , alium inferit , nimirum :

Πικρὰ δὲ πεινάοντες οἰζυρῆς ὑπ' ἀνάγκης .

(5) δόλε . A. (6) Hunc locum ita exhibet A.

— τῶ δὲ οἱ ἄμφω

Ὀφθαλμῶ ποδίωντες ἐλάνθανον ἐκτὸς ἰόντας .

Ἀτρεΐδης δ' ἐκέλευσεν ὑποδρ . .

Da disgustosa fame consumati

Le ginocchia a aggravar non si venissero .

Come quando da' freddi delle nubbi ,

Che an di procella a guisa il piè veloce ,

Denfando l' aer , la neve i campi asperge ,

Che sfrutta gran torrente giù tramanda ;

E dal maffo con torno strepitoso

Saltan rapidamente , paventando

*Exhausti gravarent genua sua ingrata fame.
Quemadmodum autem, quando frigoribus velocium 185
nebularum*

*Nix condensans aërem conspersit terras,
Liquefacta autem demisit magnum flumen: ipsae ve-
ro de petra*

*Celeriter desiliunt praecipiti saltu,
Strepitum pertimescentes montani fluminis,
Ferae, & diffugientes sub declive cavae cavernae, 190*

*Tacite manentes iuxta latera horrenda montis,
Miserae expectant quando desitura sit pluvialis aqua:
Sic ipsi quidem ruentes per concavum equum
Achivi indefessi sustinebant infinitos labores.*

*His vero clausit ianuam praegnantis equi 195
Fidus Vlysses portitor occulti doli.*

*Ipse in capite speculator sedebat: eì autem ambo
Atridae praeceperunt, ut ministri Achaei*

Circa

Il suon del fiume di montagne allievo,
Gli animai, che riparansi di sotto
A una falda di concavo covile,
Stando in silenzio nelle coste orrende
Della piena il restar soffrendo attendono.
Così quei per lo cavo lavorato
Bosco saltando, gl' indefessi Achei
Sosteneano fatiche intollerabili.
Del gravido Caval lor chiuse l'uscio,
Dell'aguato invisibil portinaro
Fedele Vlisse; ei spia sedeva in testa.
Ed ambedue gli Atridi gli ordinaro,
Che i guastatori Achei muro di pietra

- Χῦσαι λάϊνον ἔρκος εὐγνάμπτοισι μακέλλαις ,
 200 Ἰ΄ππος ὄπερ κεκάλυπτο . Θέλεν δέ ἐ γυμνὸν ἑᾶσαι ,
 Τηλεφανῆς ἵνα πᾶσιν ἔην χάριν ἀνδράσι πέμπη .
 Καὶ τὸ μὲν ἐξελάχαινον ἐφημοσύνη βασιλῆος .
 Ἡ΄έλιος δ΄ ὅτε νύκτα παλίνσκιον ἀνδράσιν ἔλκων ,
 Ἐς δύοσιν ἀχλύόπεζαν ἐκηβόλον ἔτραπεν ἦῶ ,
 205 Δῆ τότε κηρύκων ἐπεκίδνατο λαὸν (1) αὐτῆ
 Νῆας εὐκραιοῦς , ἀνά τε πρυμνήσια λῦσαι .
 Ἐ΄νθα δὲ πευκῆεντος ἀνασχόμενοι πυρὸς ὄρμην ,
 Ἐ΄ρκεά τε πρήσαντες εὐσαθέων κλισιάων ,
 Νηυσὶν ἀναπλώεσκον ἀπὸ Ρ΄οιτιάδος ἀκτῆς , (2)
 210 Γλαυκὸν ἀναπτύσσοντες ὕδωρ Ἀ΄θαμαντίδος Ἐ΄λλης .
 Μοῦνος δὲ πληγῆσιν ἐκείσια γῆα χαραχθεῖς
 Αἰσιμίδης ἐλέλειπτο Σίνων , ἀπατήλιος ἦρως ,
 Κρυπτὸν ἐπὶ Τρώεσσι δόλον κὶ πῆματα κεύθων .

Ως

(1) λαῶν . B. Inter hunc & sequentem, alius inferitur versus in A. nimirum :

Φεύγειν ἀγγελέσθαι , καὶ ἐλκόμεν εἰς ἄλλα κοιλὴν ,
 quae lectio non inelegans . (2) Heic quoque alius adiungitur ver-
 sus ab eodem Cod. A. locum, quo se Graeci receperunt, indigitans,
 nimirum :

Ὅρμον εἰς ἀντιπέραιον εὐσεφάνκ Τενέδοιο .

Colle ben curve zappè vi piantassero ,
 Che 'l Cavallo ne fusse ricoperto .
 E volea quello nudo ivi lassare ,
 Acciocchè di lontan veduto a tutti
 Gli uomini la sua grazia tramandasse .
 E quel , del Rè per ordine , zapparo .
 Or quando il sol traendo all' uom la notte ,
 Che coll' ombra ritorna , la raggiante
 Aurora volse al tenebroso occaso ,
 Allora la voce degli araldi sperfesi

Pel

*Circumfunderent lapideum vallum acutis lignibus ,
Equum quod quidem occultaret . Volebat autem nu- 200
dum relinquere equum ,*

*Conspicius ut omnibus hominibus suum decus exhiberet .
Et illud quidem effoderunt mandato regis .*

*Quum vero sol hominibus adferens noctem umbrosam ,
Convertisset auroram splendidam ad occasum tene-
brosum ,*

*Tunc sane dispersa est vox praeconum per populos , 205
Ut solverent naves veloces & rudentes :*

Ibi vero sustollentes picei ignis impetum ,

Et propugnacula incendentes firmorum castrorum ,

Navibus renavigabant de Rhoeteo litore ,

Caesiam secantes aquam Athamantidis Helles . 210

Solus vero sponte membra sauciatus plagis

Relictus fuerat Aesimides Sinon , fraudulentus heros ,

*Occultum contra Troianos dolum , & nocumenta abs-
condens :*

Quem-

Pel popol, scioglier le ben preste navi ;
E i canapi poppefi . Allor levando
L'empito in alto del pecioso faoco ,
E delle salde tende le trincee
Incendiando , si riviaggiavano
Colle lor navi dal Reziaco lito ,
La glauca acqua d' Elle d' Atamante
Rifendondo . Ma solo a posta concio
Le membra di ferite l' Esimide
Sinone era rimasto , eroe ingannevole ;
Coperto dolo contro de' Troiani ,
E danni nascondendo . Come quando

C 4

La

- Ὡς δ' ὁπότε σαλίκεσσι λίνον περικυκλώσαντες
 215 Θηρσὶν ὀρειπλανέεσσι λόχον περίοπτον (1) ἔπηξαν
 Ἀνέρες ἀγρευτῆρες· ὁ δὲ κριδὸν οἶος ἀπ' ἄλλων
 Λαθριδίως (2) πυκινούσιν ὑπὸ πτόρθοισι δέδηκεν (3)
 Δίκτυα, παπταίνων ἄγρην (4) θηροσκοπὸς ἀνὴρ·
 Ὡς τότε λωβητοῖσι περίεικτος μελέεσσι,
 220 Τροίῃ λυγρὸν ἔλεθρον ἐμήδετο· καθδέ οἱ ὤμουσ
 Ἐλκεσι ποιητοῖσιν ἐπέβρεε νήχυτον αἶμα.
 Ἡ δὲ περὶ κλισίησιν ἐμαίνεται παννυχίῃ Φλόξ,
 Καπνὸν ἐρευγομένη ἐριδινέα φοιτάδι ῥιπή.
 Ἡ Φαισος δ' ἐκέλευεν ἐρίβρομος· ἐκ δὲ θυέλλας
 225 Παντοίας ἐτίνασσεν ἐπιπνεύσασα καὶ αὐτὴ (5)
 Μήτηρ ἀθανάτοιο πυρὸς φαεσίμβροτος Ἡΐρη.
 Ἡ δὲ Τρώεσσι καὶ Ἰλιάδεσσι γυναιξὶ
 Δῆϊον ἀγγελέσασα φόβῳ (6) σημάτωντι καπνοῖ,
 Ὄρ-

(1) πολυπὸν. A. (2) λαθριδίως. A. (3) δεδηκώς Δίκτυα παπταίνων
 ἔλαθεν Θηρ... A. (4) omittit ἄγρην B. (5) ἐπίπνυέ γε καὶ αὐτή.
 B. Nos lectionem Codicis A sequuti sumus (6) ἀγγέλλασα φό-
 βου. A. in quo versus hic sequenti postponitur.

La ragna colle stagge intorno messa ;
 Agli animai , che scorrono pe' monti ,
 Vn circospetto aguato ne ficcàro
 Vomini cacciatori ; ed uno scévro
 Dagli altri , sol , nascosamente sotto
 La folta macchia racquattato stanne
 Alle reti , osservandone la caccia ,
 Vn uomo spiatore d' animali .
 Così allora marchiato nelle membra
 Malconce , macchinava a Troia acerba
 Ruina ; e sì per gli omeri scorrea

Da

*Quemadmodum vero quando vallis rete circumdau-
tes,*

Feris montanis dolum circumspēte struxerunt 215

Viri venatores; unus vero seorsim solus ab aliis

Occulte sub densis ramis latet,

Vir scilicet venator retia spectans:

Sic tunc stigmatis notatus membris sauciis

*Troiae triste exitium struebat Sinon: per humeros au- 220
tem ipsi*

De vulneribus factis destuebat non effusus cruor.

*Ceterum flamma circa tentoria furebat per noctem
totam,*

Fumum eructans valde vorticosum ingenti impetu.

Vulcanus enim id iubebat gravisonus; & procellas

Varias excutiebat insufflans etiam ipsa 225

Iuno mater lucida immortalis ignis.

Iam vero Troianis & Iliadibus mulieribus

*Hostile quid annuntians cum timore, significatore
fumo,*

Fama

Da fatte piaghe non versato sangue.

E intorno a' padiglioni infuriava

Tutta notte la fiamma, di per tutto

Ruttando nodi di ravvolto fumo.

Vulcano altifremente comandava,

E varie sconquassava le procelle,

E vi soffiava infin dell'immortale

Fuoco madre Giunon, luce a' mortali.

Alle Troiane omai, ed alle Iliadi

Cosa ostile annunziando con terrore,

Col fumo accennator, sotto il mattino

Buio

- Οἴον ὑπὸ σκιδέντα πολύτροος ἤλυθε φήμη·
 230 Αὐτίκα δ' ἐξέθορον πυλέων πετάσαντες ὄχῃας
 Πεζοὶ θ' ἵππῆές τε, κ' ἐς πεδίον προχέοντο,
 Διζόμενοι μὴ πᾶ τις ἔην δόλος ἄλλοθ' (1) Ἀχαιῶν·
 Οἳ δὲ θεοὺς ἔρῃας ὑποζεύξαντες ἀπήναις,
 Ἐκ πόλιος κατέβαινον ἅμα Πριάμῳ βασιλῆϊ
 235 Ἄλλοι δημογέροντες· ἐλαφρότατοι δ' ἐγένοντο
 Θαλπόμενοι περὶ παισὶν, ὅσους λίπε Φοῖνιος Ἀρης,
 Ὀσσόμενοι κ' γῆρας ἐλεύθερον· οὐ μὲν ἔμελλον
 Γηθήσειν ἐπὶ δηρὸν· ἐπεὶ Διὸς ἤλυθε (2) βυβλή·
 Οἳ δ' ὅτε τεχνήεντος ἴδον δέμας αἰόλον ἵππου,
 240 Θαύμασαν ἀμφιχυθέντες, ἅτ' ἠχήμεντες ἰδόντες
 Λίετον ἀλκήμεντα περικράζουσι (3) κολοιοί·
 Τοῖσιν δὲ τρηχεῖα ἔ' ἀκρίτος ἔμπεσε βυβλή·
 Οἳ μὲν γὰρ, πολέμῳ βαρυπενθήϊ κεκμηῶτες,
 Ἴππον ἀπεχθῆραντες, ἐπεὶ πέλεν ἔργον Ἀχαιῶν,
Ἡ"θ-ε-

(1) ἄλλος. Α. ἄλλος τ' Β. (2) ἠθέλε. Α. (3) περικλάζουσι. Α.

Buio ne venne strepitosa fama:
 Tosto uscìr dalle porte spalancate
 Fanti, e cavalli, e al pian si rovesciavano;
 Tracciando, che non fusse in alcun luogo
 Degli Achei qualche inganno. Or presti muli
 Mettendo sotto a i carri, da cittade
 Con Priamo Rege insieme ne calavano
 Gli altri del popol vecchi, e fur lievissimi;
 Festa facendo pe' figliuoli, quanti
 Marte sanguigno lor lasciati avea;
 Franca mirando ancora lor vecchiezza:
 Non eran per goder già molto tempo,
 Che di Giove era giuntone il decreto.

Or

Fama venit multifona sub crepusculum umbrosum .
Mox vero exsiliabant pandentes seras portarum , 230
Pedites & equites , & in campum effundebantur ,
Vestigantes , ne forte quis esset alicubi dolus Achivorum .
Veloces autem mulos iungentes curribus ,
Ex urbe descendebant cum Priamo rege
Alii senes in populo : expeditissimi autem erant 235
Laetantes propter filios , quoscumque reliquisset ipsis
superstites Mars cruentus ,
Videntes etiam senectutem suam liberam . Non uti-
que debebant
Gaudere ad longum tempus : quandoquidem Iovis
decretum aderat .
Ipsi vero Troiani postquam vidissent corpus pictum
artificiosi equi ,
Admirati sunt circumfusi : quemadmodum striduli 240
videntes
Aquilam robustam circumstrepunt graculi .
Porro ipsis asperum & dubium incidit consilium :
Alii enim , defatigati bello luctuoso ,
Equum exosi , quod esset opus Graecorum ,

Vo-

Or quando vider del Cavallo ad arte
 Fabbricato il dipinto e vario corpo ,
 Meravigliaro , sparsigli d' intorno :
 Qual gracchian gracchi strepitosi attorno
 A una vista da loro aquila brava .
 Cadde in lor mente un consiglio aspro e dubbio ,
 Che parte stracchi della trista guerra
 Apportatrice di gravosi duoli ,
 Odiando il Caval , qual opra Greca ,

Vo-

- 245 Ηθέλον ἢ δολιχοῖσιν ἐπὶ κρημνοῖσιν ἀράξαι,
 Ηἲ ἔ ἀμφιτόμοισι διαρρήξαι τελέεσσιν.
 Οἱ δὲ, νεοξέσοιο πεποιθότες ἔργμασι τέχνης,
 Αἴθανάτοισι ἐκέλευον ἀρήϊον ἵππον ἀνάψαι,
 Ὑἱερὸν Ἀργείοισι (1) μόθῃ σημήϊον εἶναι.
- 250 Φραζομένοις δ' ἐπὶ τοῖσι παναίολα γῆα κομίζων
 Γυμνὸς ἰσπερ πεδίοιο φάνη κεκακωμένος ἀνὴρ·
 Αἶματι δὲ σμῶδιγγες ἀεικέα (2) βεβριθῆαι,
 Ἰ᾽χνια λωβήεντα θοῶν ἀνέφαινον ἰμάντων.
 Αὐτίκα δὲ Πριάμοιο ποδῶν προπάραιθεν ἔλυσθεις,
 255 Ἰκεσίμεις παλάμησι παλαιῶν (3) ἤψατο γόνων·
 Λισσόμενος δὲ γέροντα, δολοπλόκον ἴσχετο (4) μῦθον·
 Ἄνδρα μὲν Ἀργείοισιν ὁμόπλοον εἴ μ' ἐλεήσεις; (5)
 Τρώων δὲ ῥυτῆρα (6) κ' ἄσπεως εἴ με σαώσεις,
 Δαρδανίδη σκηπτῆχε, κ' ὕσατον ἐχθρὸν Ἀχαιῶν;
 Οἴᾳ

(1) Ἀργείοιο. A. (2) ἀεικέϊ. A. (3) Vocem παλαιῶν ad explendam versus lacunam ex utroque Codice desumimus. (4) ἴσχε. A. ἴσχε. B. (5) ἐλεείρεις. A. (6) ῥυτῆρα. A.

Voleanlo, o in lunghi precipizi frangere,
 O spezzar colle scuri a doppio taglio.
 E parte nel lavoro della macchina
 Di fresco lavorata confidati,
 Erano di pensier, che s' offerisse
 Il Marzial Cavallo agl' immortali;
 Perchè agli Argivi in avvenire ei fusse
 Segnal di guerra. Or mentre ei fean consulta,
 Portando vaie storiato membra,
 Nudo sul campo apparve il mal concio uomo:
 Ed i lividi carichi di sangue
 Disconvenevolmente, de' veloci

Volebant aut in longis praecipitiis perdere , 245
Aut etiam aperire ancipitibus securibus .

Alii vero , confisi artificiiis nuperfacti operis ,
Hortabantur equum illum Martium diis consecrare ,
In posterum ut esset Graecis signum belli .

Deliberantibus vero de his , deformata membra gerens 250
Per campum apparuit vir quispiam nudus , misere-
que adfectus :

Sanguine vero vibices indecenter refertae
Ostendebant vestigia dira vehementium flagellorum .

Mox autem ante pedes Priami volutus ,
Supplicibus manibus attigit eius genua : 255

Precibus vero rogans senem , dolosum promebat ser-
monem :

Mene , virum Graecis socium navigationis , mise-
reberis ?

Mene , Troianorum & urbis servatorem , servabis ,
Dardanide imperator , & nunc tandem hostem
Achaeorum ?

Sic

Sugatti l' oltraggiose orme scoprieno ,
 Tosto prostrato avanti a' piè di Priamo ,
 Toccò i ginocchi colle palme umili ,
 E al vecchio accomandandosi , diè fuore
 Vn ragionar tessuto di menzogne :
 Vom d' Argivi compagno in navigando ,
 Domin , se tu vorrai me compatire ?
 De' Troiani , e Città liberatore ,
 Domin , se tu vorrai me conservare ,
 Dardanide scettrato , e che pur sono
 In questo estremo degli Achei nimico ?

Così

- 260 Οἶά με λωβήσαντο θεῶν ὅτιν ἔκ ἀλέγοντες,
 Οὐδὲν ἀλιτραίνοντα, κακοὶ κῆ ἀπηνέες αἰεὶ.
 Ως μὲν Ἀχιλλῆος γέρας ἤρπασαν Αἰακίδαο·
 Ωδὲ Φιλοκτῆτην ἔλιπον πεπεδημένου ὕδρω·
 Ἐκτειναν δὲ Ἐ αὐτὸν ἀγασσάμενοι Παλαμῆδην.
- 265 Καὶ νῦν οἶά μ' ἔρεξαν (1) ἀτάσθαλοι, οὕνεκα φεύγειν
 Οὐκ ἔθελον σὺν τοῖσι, μένειν δ' ἐκέλευον ἑταίρους·
 Οἱ δὲ, νεῶν (2) πληγῆσιν ἀτασθαλίησι τυπέντες, (3)
 Εἴματα μὲν μ' ἀπέδυσαν, (4) ἀεικελίησι δ' ἰμάσθλοισι
 Πᾶν δέμας ἐτήσαντες, ἐπὶ ξείνῃ λίπον ἀκτῆ.
- 270 Ἀλλὰ, μάκαρ, πεφύλαξο Διὸς σέβας ἰκεσίαο·
 Χάρμα γὰρ Ἀργείοισι γενήσομαι, εἴ κεν ἑάσῃς (5)
 Χερσὶν ὑπὸ Τρώων ἰκέτην κῆ ξεῖνον ὀλέσθαι.
 Αὐτὰρ ἐγὼ πάντεσσιν ὑπάρχιος ἔσσομαι ὑμῖν,
 Μηκέτι δειμαίνειν πόλεμον παλίνορσον Ἀχαιῶν.
- Ως

(1) ἔεξαν. A. ἔρξαν. B. (2) νόον. A. νεῶν. B. (3) δαμίντες. A.
 (4) Ita edidimus, uti habet optime A. (5) ἑάσεις. B.

Così m' an concio, non curando i Dei,
 Che niun male ò fatto, essi malvagi,
 E dispietati sempre; così il premio
 Dell' Eacide Achille ne rapiro;
 E così Filottete abbandonaro,
 Dal serpente legato; e invidiando
 Vccifero lo stesso Palamede.
 Ed ora a me quai cose fer gl' iniqui,
 Perch' io con lor fuggir non vollì, e a stare
 I compagni esortava? Or per tristizie
 Di giovani, battendone a flagello,
 Calar le vesti, e con sozze sferzate
 Tutto il corpo ferendo, ne lasciaro

*Sic me laeserunt deorum metum non curantes , 260
Nihil peccantem , ipsi improbi , & immisericordes
semper .*

*Sic Achillis Aeacidae honorarium munus rapue-
runt :*

*Sic Philoeteten reliquerunt colubro impeditum :
Interfecerunt etiam invidi ipsum Palamedem .*

*Nunc & mihi qualia fecerunt iniqui , quia fugere 265
Non volebam cum ipsis , sed manere iubebam so-
cios !*

*Qui adficientes me plagis improbitate iuvenum
Vestis exuerunt , diris vero flagris
Totum corpus caedentes , in peregrino litore reli-
querunt .*

*Ceterum , o beate Priame , observa Iovis supplicis 270
reverentiam .*

*Gaudium enim Graecis fuero , si siveris
Supplicem & hospitem me perire sub manibus Tro-
ianorum .*

*Verum ego omnibus vobis sponsor ero ,
Vt non amplius metuatis bellum redintegratum Grae-
corum .*

Sic

*Su peregrino lido . Ora , o beato ,
Di Giove sopra i supplicanti , guarda
L'onore ; che ludibrio io fia agli Argivi ,
Se tu permetterai , che dalle mani
Troiane pera un forestiero , un supplice .
Ben io a tutti voi sicurtà fia ,
Di non più paventar , che degli Achei
Vn'altra volta a voi rieda la guerra .*

Disse

- 275 Ὡς φάτο . τὸν δ' ὁ γέρον ἀγανῆ μειλίξατο Φωνῆ·
 Ζεῖνε , σὲ μὲν Τρώεσσι μεμιγμένον ἔκ' ἔτ' ἔοικε
 Τάρβος ἔχειν· ἔφυγες γὰρ ἀνάρσιον ὕβριν Ἀχαιῶν .
 Αἰεὶ δ' ἡμέτερος φίλος ἔσσεαι· ἔδὲ σε πάτρης ,
 Οὐδὲ πολυκτεάνων θαλάμων γλυκὺς ἕμερος αἰρεῖ .
- 280 Ἀλλ' ἄγε κ' αὖ μοι εἶπε , τί τοι τόδε θαῦμα τέλειται ,
 Ἴππος , ἀμειλίχτοιο φόβου τέρας ; εἶπε δὲ σείο
 Οὔνομα κ' γενεήν· ὀπόθεν δέ σε νῆες ἔνεικαν .
 Τὸν δ' ἐπιθαρσῆσας προσέφη πολυμήχανος ἦρως·
 Ἐξερῶ κ' ταῦτα· σὺ γάρ μ' ἐθέλοντα κελεύεις .
- 285 Ἀργος μοι πόλις ἐστὶ , Σίνων δέ μοι οὔνομα κεῖται·
 Αἴσιμον (1) καλέεσιν ἐμὸν πολὺν γενετῆρα .
 Ἴππον δ' Ἀργείοισι παλαίφατον εὔρεν Ἐπειός .
 Εἰ μὲν γάρ μιν (2) ἔατε μένειν αὐτῷ ἐνὶ χώρῃ ,
 Τροίην θῆσφατόν ἐστιν ἐλεῖν πόλιν ἧς (3) Ἀχαιῶν .
 Εἰ

(1) Αἴσιμον αὖ καλέεσιν . A. (2) Deest μιν in B. (3) πάλιν ἔγχος . A.

Disse; e a lui il vecchio con benigna voce:

Forestier, co' Troiani a te mischiato
 Non si conface più l'aver paura,
 Che degli Achei la villania scampasti.
 Amico nostro tu sarai per sempre.
 Nè te di patria, o pur di ricchi talami
 Dolce desio ne prenderà. Or dimmi
 Ancor questo: a che fin questo prodigio
 E' fatto, di crudel terror portentoso,
 Il Cavallo? il tuo nome, e la tua stirpe
 Ne dì; e donde te menar le navi.

Franco gli disse il ben astuto eroe:

Dirò ancor ciò: che a me, che 'l voglio, il chiedi.

Ar.

Sic dixit. Eum vero senex Priamus consolatus est 275
voce blanda:

Hospes, te quidem Troianis mixtum, non amplius
convenit

Metum habere: effugisti enim impiam iniuriam
Achaeorum.

Semper vero noster amicus eris: neque te patriae,
Neque opulentarum aedium dulce desiderium capiet.

Atqui age, & tu mihi dic, ad quidnam hoc mou- 280
strum factum est,

Equus, inquam, horrendi timoris portentum? dic
etiam tuum

Nomen, & genus; unde vero te naves tulerint.

Hunc vero confusus alloquutus est valde versutus he-
ros:

Eloquar etiam haec: tu enim me volentem id
iubes.

Argos mihi patria est, Sinonque mihi nomen est. 285

Aesimon autem nominant meum senem patrem.

Equum autem ab oraculis iam olim praedictum exco-
gitavit Graecis Epeus:

Siquidem enim si veritis manere eum heic in campo,
Troiam fatale est capturos filios Graecorum.

Si

Argo è la mia città, Sinone il nome,
 Il canuto mio padre Efimo chiamano.
 Il Cavallo agli Argivi per antico
 Predetto trovò Epeo: che se voi quello
 Permettete, che quì stia in paese,
 Troia città è fatal, che gli Achei prendano.

D

Che

- 290 Εἰ δέ μιν ἄγνον ἄγαλμα λάβη νηϊσιν Ἀθήνη ,
 Φεύξονται , προφυγόντες ἀνηνύτοις ἐπ' ἀέθλοισ .
 Ἀλλ' ἄγε δὴ σειρῆσι περίπλοκον ἀμφιβαλόντες
 Ἐλκετ' ἐς ἀκρόπολιν μεγάλην χρυσήνιον ἵππον . (1)
 Ως ἄρ' ἔφη . κὶ τὸν μὲν ἀναξ ἐκέλευσε λαβόντα
- 295 Ἐσσασθαι χλαῖνάν τε χιτῶνά τε . τοὶ δέ , βοείας
 Δητάμενοι , σειρῆσιν εὐπλέκτοισι κάλοισιν
 Ἐἶλκον ἐπὶ πεδίοιο θοῶν ἐπιβήτορα κύκλων
 Ἴππον , ἀριζήεσσι βεβυσμένον . (2) οἱ δὲ πάροιθεν
 Αὐλοὶ κὶ Φόρμιγγες ὁμῆν ἐλίγαινον ἀοιδῆν .
- 300 Σχέτλιον ἀφραδέων μερόπων γένος , οἷσιν ὁμίχλη
 Ἀσκόπος ἐσσομένων · κενεῶ δ' ἰσὸν χάρματι (3) πολλῶ ,
 Πολλάκις ἀγνώσσοισι περιπταῖοντες ὀλέθρῳ .
 Οἷη ἔ Τρώεσσι φθισίβροτος * ἄτη (4)

Εἶς

(1) Sinon's oratio duobus adhuc versibus longior est in Cod. A. ii vero sunt :

Ἀμμι δ' Ἀθηναίη ἐρυσίπολις ἡγεμόνευοι
 Δαιδάλεον σπεύδουσα λαβεῖν ἀνάθημα καὶ αὐτή ,

(2) Ita malui pro βεβασμένον duce A. (3) ὑπόχαρμα . B. (4) Locus corruptus , ita restitui posset ex Cod. A.

Οἷη καὶ Τρώεσσι τότε φθισίμβροτος ἄτη
 Εἰς πόλιν αὐτοκέλευδος ἐκώμασεν · ἠδὲ τις ἀνδρῶν
 Ἦιδεν οὐνεκα λάβρον ἐφέλκετο πένθος ἄλαστον .
 Ἀΐδεα δὲ δροσέντος ἀμνησάμενοι ποταμοῖο
 Ἐΐεφον αὐχενίς σεφάνης σφετέροιο φονῆος , κ. λ.

Eadem ferme lectio est Codicis B. qui pro ἄλαστον habet Ἀχαιῶν , pro ποταμοῖο , Σιμόντος , &c pro σεφάνης , πλοκάμης .

Che se lui , reverendo simolacro ,
 Riceverà ne' templi suoi Minerva ,
 Fuggiran ratti senza impresa fare .
 Via colle funi ben gittate attorno ,
 D' aureo freno il Caval traete in rocca ,

Dis-

*Si vero ipsum, venerandam statuam, templis suis 290
acceperit Minerva,*

Fugient Graeci, diffugientes infecto certamine.

Verum agite circumdantes catenis undique,

*Trabite in arcem magnam equum, aureo freno con-
spicuum.*

*Sic dixit: & hunc quidem rex capientem iussit
Induere clauenam & tunicam. Ipsi vero Troiani lora 295*

Alligantes lignis, catenis bene conglutinatis

Trahabant per campum adscensorem velocium rotarum

*Equum, proceribus Graecorum onustum. Ipsae ve-
ro ante equum*

Tibiae & citharae aequabile modulabantur carmen.

Miserum genus stultorum hominum, quibus caligo 300

*Inconsiderata futurorum adest, quique inter gau-
dia multum vana,*

Saepe inscientes exitium incurrunt.

Qualis etiam Troianis perniciofa noxa advenit

In

Disse; e a lui il Rege comandò, prendesse

Tunica, e clena, e sì si rivestisse.

Ei, cuoi legando, con catene attorte

Trasser pel campo sulle preste ruote

Il Cavallo montato, co' baroni

Andante; e innanzi e flauti, e lire insieme

Il suono mescolavano soave.

Infelice la razza de' mortali

Disconsigliati, a' quali è scura nebbia

Dell' avvenir; sotto assai vana gioia,

Senza saperlo, in precipizio vanno

Ben spesso, come appunto anco a' Troiani

Venne sciagura, guasto de' mortali,

- Ε'ς πόλιν αὐτοκέλευθος ἀμνησάμενοι Σιμόντος ,
 305 Ε'σεφον αὐχενίους πλοκάμους σφετέρωτο Φονῆος .
 Γαῖα δὲ χαλκείοισιν ἐρειδομένη περὶ κύκλοις
 Δεινὸν ὑπερβρυχᾶτο· σιδήρειοι δὲ κ' αὐτῶν
 Τριβόμενοι τρηχεῖαν ἀνέσενον ἄξονες ἠχὴν·
 Τετρῦγει δὲ κάλων ξυνοχὴ, ἔ' πᾶσα ταθεῖσα
 310 Λιγνῦν αἰθαλόεσσαν ἔλιξ ἀνεκῆκιε σειρῆ·
 Πολλὴ δ' ἐλκόντων ἐνοπῆ ἔ' κόμπος ὀρώρει·
 Ε'βρεμε νυμφαίησιν ἅμα δρυσὶ δάσκιος ἴ'δη, (1)
 Ἰ'αχε κ' Ε'άνθου ποταμοῦ κυκλώμενον ὕδωρ,
 Καὶ σόμα κεκλήγει Σιμοείσιον· ἔ'ρανίη δὲ
 315 Ε'κ Δίδος ἐλκόμενον πόλεμον μαντεύετο σάλπιγξ·
 Οἱ δ' ἦγον προπάρουθεν· ὀδὸς δ' ἐβαρύνετο μακρῆ,
 Σχιζομένη ποταμοῖσι, κ' οὐ πεδίοισιν ὁμοίη·
 Εἶπετο δ' αἰβλος ἵππος ἀρηϊφίλους ἐπὶ βωμῆς,
 Κυδιῶν ὑπέροπλα· βίη (2) δ' ἐπέρεισεν Ἀθήνη,
 Χεῖ·

(1) ὕλη . Α . superscripto tamen ἴ'δη . (2) βίην . Α .

Nella città, di suo proprio talento .
 Cogliendo lungo il Simoente fiori,
 Facean del collo a' crini le corone
 Dell'uccisor lor proprio; e la terra
 Dalle ruote di bronzo caricata
 Terribilmente tramugghiava; ed aspro
 Fean cigolar le ferree sale loro
 Nel girar stropicciandosi; stridea
 La giuntura de' travi; e tutta stesa
 La girevol catena, e ben tirata
 Fuliginosa polve sollevava:
 Molto sorgea da chi traeva fracasso;
 Colle querce Ninfali Ida fremea;

Del

*In urbem sponte accersita . Metentes autem Simoën-
tis flores*

Coronarunt collares capillos sui occisoris . 305

Porro terra aeneis pressa rotis

*Graviter mugiebat : ferrei vero ipsarum rotarum
Axes attriti aspero gemebant sonitu .*

*Gemebat etiam lignorum compages , ac tota extensa
Et tracta catena , suscitabat pulverem turbidum .* 310

*Magnus vero trahentium equum clamor & strepitus
excitabatur .*

*Strepebat umbrosa Ida cum nymphalibus quercubus ,
Insonuit etiam Xanthi fluminis aqua circumfusa ,
Ipsumque ostium Simoisium clangebat : ac caelestis
A Iove tuba praedicebat bellum accersitum a Troianis .* 315

*Illi autem ducebant ante se equum : via vero aspe-
ra erat , longa ,*

*Dissecta fluviis , neque etiam aequalis in campo .
Sequebatur vero variegatus equus ad aras Martias ,
Superbiens supra modum . Per vim etiam impulit Mi-
nerva ,*

Ma-

Del Xanto strepitava intorno l' acqua ,
E bocca Simoesia rimbombava ,
E celeste da Giove predicea
Tromba la guerra , che veniane tratta .
Quegli avanti guidavan ; ma la strada
Lunga era , e forte , da fiumi divisa ,
E non egual ne' piani . Seguitava
Il Caval vario a' Marziali altari ,
Sopra modo orgoglioso , ed esultante ;
E sì con forza lo spigne Minerva ,

- 320 Χείρας ἐπιβρίσασα εὐγλυφῶν (1) ἐπὶ μηρῶν .
 Ὡς δὲ θῶν ἀκίχητος ἐπέδραμε θᾶσσον οἴσου ,
 Τρῶας εὐσκάρθμοισιν ὁδοιπορήσει διώκων ,
 Εἰσόκε δὴ πυλέων ἐπεβήσατο Δαρδανιάων .
 Αἰ δέ οἱ ἐρχομένῳ θυρέων πτύχες ἐσεινοντο .
- 325 Ἀλλ' Ἡΰρη μὲν ἔδυσεν , ἐπίδρομον ὄρμον ὁδοῖο (2)
 Πρόσθεν ἀνασέλλασα Ποσειδάων δ' ἀπὸ πύργων
 Σταθμὸν ἀνοιγομένων (3) πυλέων ἀνέκοπτε τριαίνῃ .
 Τρωιάδες δὲ γυναῖκες ἀνὰ πτόλιν ἄλλοθεν ἄλλαι ,
 Νύμφαι τε , πρόγαμοί τε , κ' ἴθμους Εἰλειθήης ,
- 330 Μολπῆ τ' ὀρχηθμῶ τε περὶ βρέτας εἰλίσσοντο .
 Ἀλλαι δὲ χνοόεσσαν (4) ἀμελγόμεναι χάριν ὄμβρε ,
 Οἰκῶ δουρατέῳ ῥόδους σφέσαντο τάπητας .
 Αἰ δὲ θαλασσαῖης ἐπιμαζία νήματα (5) μίτρης
 Λυσάμεναι , κλωσοῖσι περίσεφον (6) ἄνθεσιν ἵππον .
- 335 Καί τις ἀπειρεσίῳ πίθου κρήδεμνον ἀνεῖσα ,

Χρυ-

(1) νεογλυφῶν . Α . (2) ἔδυσεν ἐπὶ δρόμον αὐθις ὁδοῖο . Α . (3) ἀνοι-
 γόμενον . Α . (4) χνοόεσσαν . Α . (5) ἐπὶ μαζῶν εἴματα . Α . (6) κατ-
 ἐπλεγον . Α .

Sotto le mani alle ben scolte cosce
 Mettendo; e così ei senza esser giunto ,
 Correndo se ne già più d' una freccia ,
 I Troiani insanguendo a scarzi passi ,
 Finchè egli entrò per le Dardanie porte .
 I canti delle porte erangli stretti .
 Ma Giuno penetrò , pria rassettando
 La via , che sù vi si potesse correre ;
 E Nettun dalle torri col tridente
 Le porte aperte , ne spezzò il cancello .

E le

Manus supponens benefabricatis costis . 320
Ita currens expeditus ruebat velocius iaculo ,
Troianos expeditis gressibus subsequens ,
Donec ingressus est portas Dardanias .
Ipsi vero anguli portarum venienti ipsi angustiores
erant .

Verum luno accessit , facilem accessum viae 325
Prius praeparans : Neptunus vero de turribus
Tridente dissecuit limina apertarum portarum .

Troianae mulieres per urbem aliunde aliae ,
Puellaeque , ac desponsatae , & expertae Lucinam ,
Carminè & saltatione circa equumolvebantur . 330

Aliae decoram pluviae lanuginem mulgentes ,
Equo ligneo substraverunt roseos tapetes .

Aliae vero pectoralia ornamenta pretiosae zonae
Solventes , nexis floribus circum coronabant equum .
Et alia immensae dolii operculum auferens , 335

Pro-

E le Troiane donne per cittade
 Di quà di là , e spose , e maritate ,
 Che la man di Lucina avean provata ,
 Con canto , e salto intorno si giravano
 Al simolacro ; ed altre della pioggia
 Mugnendo la lanugine leggiadra ,
 Rosati distendevano tappeti
 Del Cavallo di legno sulla pesta .
 Della marina mitra altre sciogliendo
 Le pettorali fasce , quel Cavallo
 Con intrecciati fiori inghirlandavano .
 Altra dal capo d' infinito coppo
 Togliendo il vel , che lo chiudea coprendo ,

- Χρυσείῳ (1) προχέουσα κρόκῳ κεκερασμένον οἶνον ,
 Γαῖαν ἀνεκνύσσει (2) χυτὴν εὐωδέϊ πηλῶ .
 Ἀνδρομέη δὲ βοῆ συνεβάλλετο Θῆλυς ἰωή ,
 Καὶ παίδων ἀλαλητὸς ἐμίσητο γήραος ἠχῆ .
- 340 Οἶαι δ' ἀφνειοῖο μετήλυδες Ὠκεανοῖο
 Χείματος ἀμφίπολοι γεράνων εἴχες ἠεροφώνων ,
 Κύκλον ἐποχμεύουσιν ἀλήμονες (3) ὀρχηθμοῖο ,
 Γειοπόνοισι ἀρότησιν ἀπεχθέα κεκληγῆαι .
 Ὡς οἴγε κλαγγῆ τε πρὸ ἄσεος (4) ἠδὲ κυδοιμῶ .
- 345 Ἡ γον ἐς ἀκρόπολιν βεβαρημένον ἔνδοθεν ἵππον .
 Κούρη δ' ἐκ θαλάμοιο (5) θεήλατος , ἐκέτι μίμνειν
 Ἡΐφελεν ἐν θαλάμοισι· διαρρήξασα δ' ὀχῆας ,
 Ἐΐδραμεν ἠύτε πόρτις ἀήσυρος , ἦν τε (6) τυπεῖσαν
 Κέντρον ἀνεπτοίησε (7) βοορράχιατο μύωπος .
- 350 Ἡ δ' ἔτ' εἰς ἀγέλην ποτῖναίεται (8) ἔτε βοτῆρι
 Πείθεται , ἔδὲ νομοῖο λιλαίεται , ἀλλὰ βελέμνω
 Ὄξει

(1) Χρυσεία . B. (2) ἀνεκνίσσωσι . A. (3) ἐποχμεύουσιν (ita enim videtur) ἀλήμονος . A. (4) δι' ἄσεος . A. (5) Κέρη δὲ Πριάμοιο . A. (6) ἠύτε . B. (7) Hanc lectionem , uti vulgata meliorem , substitui , ore Cod. A. (8) ποτιδέρχεται . A.

Versando vino in aureo croco infuso ,
 Sparse la terra d'odorato fango .
 Col viril grido il femminil schiamazzo
 Si confondea , e de' fanciulli il strido
 Mescolavasi al suon della vecchiezza .
 Quai del ricco Oceano pellegrine ,
 Del verno ancelle , schiere di stridenti
 Per aer grue , fan trespando ruota ,
 Nè sapendo di danza , pur la trinciano ,
 Agli arator , che terra ne travagliano

Cen-

Profundens vinum temperatum aureo croco,
Terram consperfit fusilem odorato luto.
Porro virili voci commiscebatur clamor muliebris,
Et puerorum strepitus miscebatur sono senectæ.
Quales vero advenae divitis Oceani, 340
Hiemis ministrae, turmae gruum in aëre gru-
tium,
Circulum ineunt, ignarae choreae,
Clangentes exosa aratoribus terram exercentibus:
Sic hi ante urbem clangore & tumultu
Duxerunt in arcem gravidum intus equum. 345
Virgo vero Cassandra e thalamo a Deo producta,
non amplius manere
Volebat intra thalamos: at effringens repagula,
Ferebatur quasi bucula expedita, quam sauciatam
Aculeus perculit boves vexantis tabani:
Ipsa vero bucula neque ad gregem accedit, neque 350
pastori
Obtemperat, neque pabulum desiderat, sed iaculo
Acu-

Cenno portando d' odiose strida;
 Così quei con stridio, e con tumulto
 Avanti alla città, sì ne guidavano
 Nella rocca il Caval dentro pregnante.
 La donzella da Dio spinta dal talamo,
 Non volle più ne' talami ristare,
 E spezzando i ferrami delle porte,
 Qual scappata vitella, ella ne corse,
 Che appinzò l' ago di crudele affillo.
 Quella nè torna in branco, nè al pastore
 Vbbidisce, nè brama la pastura,

Ma

- Ο'ξεί θηγομένη, βοέων ἐξήλυθε δεσμῶν .
 Τοίη μαντιπόλοιο βολῆς ὑπὸ νύγματι κέρη
 Πλαζομένη κραδίην, ἱερὴν ἀνεσεῖετο δάφνην .
 355 Πάντη δὲ βρυχᾶτο κατὰ πτόλιν· ἐδὲ τοκήων ,
 Οὐδὲ φίλων ἀλέγιζε· λίπεν δὲ ἐ παρθένον (1) αἰδώς .
 Οὐχ ἔτω Θρήισσαν ἐνὶ δρυμοῖσι γυναῖκα
 Νήδυμος αὐλὸς ἔτυψεν ὀρειμανέος Διούσσε ,
 Ἡ' τε θεῶ τυπεῖσα (2) παρήγορον ὄμμα τιταίνει ,
 360 Γυμνὸν ἐπισεῖσσα κάρη κυανάμπυκι κισσῶ·
 Ω'ς ἦγε πτερβέντος ἀναίξασα νόοιο
 Κασσάνδρη νεόφοιτος (3) ἐμαίνετο· πυκνὰ δὲ χαίτην
 Κοπτομένη κ' σέρνον, ἀνίαχε μαινάδι φωνῆ·
 Ω' μέλεοι, τίνα τῆτον ἀνάρσιον ἵππου ἄγοντες
 365 Δαιμόνιοι μαίνεσθε, κ' ὑσατίνην ἐπὶ νύκτα
 Σπεύδετε, κ' πολέμοιο τέλος (4), κ' νήγρετον ὕπνου ;
 Δυσ-

(1) παρθένος. Α. (2) πληγεῖσα. Α. (3) θεόφοιτος. Α. (4) τί-
 ρας. Α.

Ma tocca da pungente acuto strale
 Se ne scappò dalle bovine mandre .
 Tal da interna puntura d' indovino
 Impeto la donzella in cuor smarrita ,
 Il sacro alloro con furor scotea ,
 Per la città muggiva da per tutto ,
 Nè di padri caleale, nè d' amici :
 Lei fanciulla vergogna avea lassata .
 Non così Tracia in le foreste donna
 Il suono punse di soave flauto
 Di Bacco, che vien matto alla montagna ;
 Che punta, l' occhio al Dio stende, e stralunga ,
 Coll' edra negra il nudo capo scrolla .

Acuto sauciata, bovina transit septa.

Talis etiam virgo Cassandra varidici impetus stimulo

Errans corde, sacram concutiebat laurum:

Vbique vero mugiebat per urbem; neque parentes, 355

Neque amicos curabat: reliquit namque ipsam virginem pudor.

Non sic Ibreissam mulierem in saltibus

Dulcis tibia in montibus furentis Bacchi excitavit.

Quae quidem a deo Baccho excitata, vagabundum oculum intendit,

Nudum quassans caput nigra hedera. 360

Sic ipsa quidem errabunda mente exsiliens

Cassandra, recenter prodiens furebat. Frequenter autem comam

Lanians, & pectus, exclamavit furiosa voce:

O miseri Troiani, quemnam istum detestandum equum ducentes,

Miseri furore agimini, & extremam ad noctem 365

Properatis, & belli finem, & inexcitabilem somnum?

Ho-

Sì uscita fuor dall'impennata mente

Cassandra, or pur vagando era impazzita.

Foltamente stracciandosi la chioma,

E picchiandosi il petto, in urli dava

Con furiosa e con baccante voce:

O meschini, qual mai tal sconcertato

Cavallo conducendo, spiritati

Impazzate! e studiate di venire

Ora all'ultima notte, e al fin di guerra,

Ed a quel sonno, ond'uom mai non si desta!

Que-

- Δυσμενέων ὄδε κῶμος ἀρήϊος· αἱ δέ που ἤδη
 Τίκτουσιν μογερῆς Ἐκάβης ὠδίνες ὀνείρων·
 Λήγει δ' ἀμβολιεργὸν ἔτος, πολέμοιο λυθέντος.
- 370 Τοῖσιν (1) ἀριστῶν λόχος ἔρχεται, ἕς ἐπὶ χάρμην
 Τεύχεσιν ἀσράπτυσιν (2) ἀμαυροτάτην ἐπὶ νύκτα
 Τέξεται ὄβριμος ἵππος· ἐπὶ χθόνα δ' ἄρτι θορόντες,
 Ἐς μόθον ὀρμήσασσι τελειότατοι πολεμισαί.
 Οὐ γὰρ ὑπ' ὠδίνεσσι μογοσόκον ἵππον ἀνεῖσαι
- 375 Ἀνδράσι τικτομένοισι νέφη σχήσασσι (3) γυναῖκες.
 Αὕτη δ' Εἰλείθημα γενήσεται, ἢ μιν ἔτευξε.
 Γαστέρα δὲ πλήθυσαν ἀνακλίνας' ἀναβοήσει (4)
 Μαῖα πολυκλαύτοιο τόκου πτολίπορθος Ἀθήνη.
 Καὶ δὴ πορφύρεον μὲν ἐλίσσεται ἔνδοθι πύργων (5)
- 380 Αἵματος ἐκχύμενον πέλαγος, ἔ κῦμα φένοιο·
 Δεσμά τε συμπαθέων πλέκεται περὶ χερσὶ γυναικῶν
- Μυ-

(1) Τοῖος. A. Τοῖς. B. (2) ἀσράπτουτας. A. (3) τικτομένοισιν ἐπισχῆσσι. A. (4) ἀνακλίνασα βοήσει. A. (5) παρεῖων. B. Nos lectionem Codicis A sequuti sumus, quam in sua versione exhibet Lectus.

Questo è un baccan guerriero di nimici,
 E maligna di lor trista cocchiata.
 E della addolorata Ecuba omai
 Degli sogni le doglie al parto vengono.
 Sciolta la guerra, il dubbio anno finisce.
 De' baroni l' aguato a lor ne viene,
 Che alla pugna con armi, che balenano,
 Sulla notte scurissima il Cavallo
 Grave partorirà; e in terra orora
 Balzati, furiosi, andranno a guerra.
 Forti, e consumatissimi guerrieri.

Che

*Hostium hic tumultus bellicus est . Nunc scilicet
Somniorum miserae Hecubae parturiunt dolores :
Et desinit annus qui excidium distulit , bello soluto .
Troianis enim adest principum Graecorum dolus , 370
quos ad bellum*

*Armis coruscantibus sub obscurissimam noctem
Pariet fortis equus . In terram vero modo prosi-
lientes*

*Ad praelium festinabunt ipsi consummatissimi bella-
tores .*

*Non enim equum conflitantem cum partus dolori-
bus relevantes*

Editis viris per noctem iuvabunt mulieres : 375

Sed ipsa Lucina fiet , quae ipsum equum fabricavit .

Ventrem vero praegnantem aperiens exclamabit

Obstetrix luctuosi partus , urbium vastatrix Minerva .

Atqui purpureum volvitur intra parietes Troiae

Sanguinis effusi pelagus , & fluctus caedis : 380

*Vinculaque necluntur circa manus miserarum mu-
lierum*

In-

**Che non doglie al Caval partoriente ,
Ch' uomini partorisce , alleviando
Gli assisteran raccoglitrici donne ;
Quella Lucina gli farà , che 'l feo .
E 'l ventre pieno sclamerà schiudendo
Del molto flebil parto levatrice
Minerva di cittadi espugnatrice .
Ma dentro delle mura si rivolge
Di sangue sparso un mare , e di strage onda .
S' annodan mille lacci delle donne**

In-

- Μυρία· (1) φωλεύει δ' ὑπὸ δ' ἔρασι κευθόμενον πῦρ.
 Ωῖμοι ἔμῶν ἀχέων, ὧμοι τατρώϊον ἄστυ· (2)
 Αὐτίκα μοι (3) λεπτή κόνις ἔσσεται· οἴχεται ἔργον
 385 Ἀφανάτων, προθέλυμα θεμείλια Λαομεδοντος.
 Καί σε πάτερ κ' μήτηρ (4) ὀδύρομαι· οἶά μοι ἦδη
 Ἀμφοτέροι πείσεσθε· σὺ μὲν, πάτερ, οἰκτρὰ δεδουπῶς,
 Κεῖσεαι Ἐρκείσιο Διὸς μεγάλῳ (5) παρὰ βωμῶ.
 Μήτηρ ἀριστοτόκεια, σὲ δὲ βροτέης ἀπὸ μορφῆς
 390 Λυσσαλέην ἐπὶ παισὶ θεοὶ κύνα ποιήσῃσι.
 Δία Πολυξείνη, σὲ δὲ πατρίδος ἐγγύθι γαίης
 Κεκλιμένην, ὀλίγον δακρύσομαι· ὡς ὄφελέν τις
 Ἀργείων ἐπὶ σοῖσι γόοις ὀλέσαι με κ' αὐτήν.
 Τίς γάρ μοι χρεῖῳ βίῳτι πλέον, εἴ με φυλάσσει
 395 Ὀκτροτέρῳ θανάτῳ; ξείνη δέ με γαῖα καλύψει;
 Ποῖα δέ μοι (6) δέσποινα, ἔαυτῷ δῶρα (7) ἀνακτι
 Ἀντὶ τόσων καμάτων Ἀγαμέμνονι δῶρον (8) ὑφαίνει;
 Ἀλλ'

(1) Νυμφία. Α. (2) ὧμοι σίῳ πάτριον ἄστυ. Α. (3) Deest μοι in Α. (4) Verba, καὶ μήτηρ, quae deest in Lectio, suppeditat Α. In Β. defunt, nulla defectus nota apposita. (5) μεγάλη. Α. (6) Τοι-αῖδε μοι. Α. (7) δῶρον. Α. δῶρα. Β. (8) πότμον. Α.

Infelici alle mani; ed alle travi
 Sotto nascoso è il fuoco, ed intanato.
 Oh miei dolori, oh mia città paterna!
 Tosto a me fia minuta polve; l'opra
 Vassen degl'immortali, e da radice
 Di Laomedon se 'n vanno i fondamenti.
 Te padre, e madre, io piango, quai ambedue
 Cose mai soffrirete! tu, o padre,
 Cadendo miserabile per terra,
 Giacerei presso al grande altar di Giove

Er-

Infinita: latet vero sub equo ignis occultatus.

Heu mei dolores, heu patria urbs!

*Mox enim mihi exiguus cinis erit. perit Troia opus
Deorum, radicitus pereunt fundamenta Laomedontis.* 385

Te etiam, pater, ac mater lugeo, qualia mihi mox

Ambo sustinebitis? Tu quidem, pater, misere cadens,

lacebis apud magnam aram Hercei Iovis.

*Te vero, o mater liberis praestans, de humana
forma*

*Dii rabidam canem facient super liberos interem- 390
tos.*

Divina Polyxena, te quoque prope patriam terram

Maclatam, paullum lugebo. Utinam aliquis

Graecorum, post tuos luctus me etiam ipsam occideret.

Quis enim mihi usus vitae est huius, si me reservat

Miseriori morti? & hospita me teget terra? 395

Qualia vero dona mihi domina, & ipsi regi

Agamemnoni, pro tot laboribus mercedem texit?

Ce-

Erceo, o Murano; e tu madre ne parti

Felicissima, te di mortal forma

Faran gl' Iddii rabbiosa can su i figli.

Divina Polissena, te vicino

Al patrio suol distesa, piagneronne

Alquanto. Oh pure alcuno degli Argivi

Dopo i tuoi pianti me struggesse ancora.

Che a me qual più di vita fia mestiere,

Se me riserba a più tapina morte,

E coprirammi peregrina terra?

Quali a me la padrona, ed allo stesso

Re Agamennon doni per tanti affanni

In

- Α'λλ' ἤδη φράζεσθε (1), τὰ δε γνώσεσθε παθόντες,
 Καὶ νεφέλην ἀπόθεσθε, φίλοι, βλαψίφρονος ἄτης.
 400 Ρ'ηγνύσθω πελέκεσσι δέμας πολυχανδέος ἵππου,
 Η" πυρὶ καίεσθω· δολόντα δὲ σώματα κεύθων
 Ο'λύσθω, μεγάλη δὲ πυρὴ (2) Δανααῖσι γενέσθω·
 Καὶ τότε μοι δαίνεσθε, κ' ἐς χορὸν ἀτρύνεσθε,
 Στησάμενοι κρητῆρας ἐλευθερίας ἐρατεινῆς·
 405 Η' μὲν ἔφη· ἦ δ' οὐ τις ἐπείγεται· τὴν γὰρ Ἀπόλλων
 Ἀμφοτέρων, (3) μάντιν τ' ἀγαθὴν κ' ἄπιστον ἔθηκεν,
 Τὴν δὲ πατὴρ ἐμένισπεν, (4) ὁμοκλήσας ἐπέεσσι·
 Τίς σε πάλιν κακόμαντι (5) δυσώνυμος ἤγαγε δαίμων,
 Θαρσαλέη κυνόμα· μάτην δὲ χρῆς ἀπερ' ἴσχεις. (6)
 410 Οὐπὼ σοὶ κέκμηκε νόος λυσσῶδεϊ νέσῳ,
 Οὐδὲ παλιμφήμων ἐκορέσσατο λαβροσυνάων;
 Ἀλλὰ κ' ἡμετέρησιν ἐπαχθυμένη θαλίησιν

Η"λυ-

(1) Huius, & sequentis versus lectionem ex Codice A. totam desumpimus. (2) ποθῆ. A. (3) Vox Ἀμφοτέρων correcta est in Ἀμφοτέρην in Cod. A. (4) ἐνέειπεν. A. (5) κακόμαντιν. B. & infra Θαρσαλέην. (6) μάτην ὑλάεσ' ἀπερύκεις. A. & B. in quo tamen est ἀπερύκεις.

In dono tesse? Or a me omai pensate,
 E tai conoscerete affari, tutti;
 E del divin gastigo, che vi toglie
 Il senno, giù ponete omai la nube.
 Spezzisi colle scure del Cavallo
 Che molto cape, il corpo, a pur col fuoco
 Si bruci, ed ei che ascosi ne ritiene
 Corpi ingannosi, pera: ed un gran rogo
 Facciafi a' Danai: e allor fate banchetto
 In grazia mia, e v' apprestate al ballo,
 D' amabil libertà crater piantando.

Dis-

*Ceterum aliquando sapite , haecque noscite mi-
seri ,*

Et nebulam discutite , amici , noxae insipientis .

Rumpatur securibus corpus ampli equi ,

409

Aut igni comburatur : hostilia vero corpora occultans

Pereat , & magnus rogas fiat Graecis :

Et tunc mihi convivamini , & ad choream excitamini ,

Statuentes crateras libertatis amabilis .

*Ipsa quidem sic loquuta est : ei vero nemo obtempe- 405
rabat : ipsam namque Apollo*

Simul & bonam vatem , & suspectam reddidit .

Eam pater Priamus increpuit , minatus verbis :

*Quis te iterum infaustam vatem improbus huc ad-
duxit daemon ,*

*Audax , impudentissima ? frustra namque vaticinaris
quaecumque dicis .*

Nondum tibi defatigatus est animus insano morbo , 419

Neque saturatus est turpibus furoribus ?

Ceterum etiam nostris conviviis molesta

Ad-

Disse; ma a lei niun credè; che Apollo

L' uno, e l' altro la fece, ed indovina

Buona; e indovina ancora non creduta.

Bravolla il padre con minacce e grida:

Qual te, trista indovina, or ricondusse

Spirito sciagurato, e ria ventura,

Mosca canina, audace? indarno dici

Ciò che tu tieni in corpo: non per anco

La mente ai stracca del rabbioso morbo,

Nè stucca de' furor, che rea dan fama?

Ma sulle nostre feste addolorata

E

Ve-

- Η' λυθες , ὁππότε πᾶσιν ἐλεύθερον ἤμαρ ἀνῆψεν
 Η' μῖν Ζεὺς Κρονίδης , ἐκέδασσε δὲ νῆας Ἀχαιῶν ;
 415 Οὐδ' ἔτι δῦρατα μακρὰ τινάσσεται · ἔδ' ἔτι τόξα
 Ἐ' λκεται · ἔ ξιφέων πάταγος (1) · σιγῶσι δ' οἷσσί·
 Ἀλλὰ χοροὶ , μοῦσαι τε μελίπνοοι , οἳ' ἐπὶ νίκη . (2)
 Οὐ μήτηρ ἐπὶ παιδί κινύρεται , ἔδ' ἐπὶ δῆριν
 Ἀ' νδρα γυνὴ πέμψασα , νέκυν (3) δακρύσατο χήρη·
 420 Ἰ' ππον ἀνεκκόμενον δέχεται πολιῆχος Ἀ' θήνη·
 Παρθένη τολμήεσσα , σὺ δὲ πρὸ δόμοιο θορῆσα ,
 Ψεύδεα θεσπίζεσσα κ' ἄχρεα σεῖο πόλῃ , (4)
 Μοχθίζεις ἀτέλεσα , κ' ἱερὸν ἄστυ μαιίνεις .
 Ἐ' ῥ' ἔτως · ἡμῖν δὲ χοροὶ , θαλῖαι , μολπαί τε . (5)
 425 Οὐ γὰρ ἔτι Τροίης ὑπὸ τείχεσι δεῖμα λέλειπται ,
 Οὐδ' ἔτι μαντιπόλοιο τεῆς κεχρήμεθα φωνῆς .

Ω'ς

(1) σελάη . A . (2) Ἀλλὰ χοροὶ , καὶ μῦσα μελίπνοος · ἔδ' ἐπὶ νεί-
 κη . A . quae lectio non displicet . (3) νέον B . Ego malui νέκυν ,
 ex Cod . A . quod huic loco opportunius videtur . (4) καὶ ἄγρια μαρ-
 γαίνεσσα . A . lectio a vulgata valde distans . (5) θαλῖαι τε μίλωνε
 ται . A .

Venisti, quando a tutti noi giornata
 Franca Giove Saturnio ne diede,
 E dissipò le navi degli Achei?
 L'aste lunghe oramai più non si vibrano,
 Ed oramai più non si tendon gli archi:
 Di spade non rumore, e taccion frecce;
 Ma danze, e Muse, che armonia ne spirano
 Dolce, com'esser suol nella vittoria.
 La madre non si lagna sopra 'l figlio,
 Nè quella donna, che mandonne il giovane
 Marito alla battaglia, or piagne vedova.
 Della città custode ora Minerva

II

*Advenisti , quando omnibus liberum diem exhibuit
Nobis Iuppiter Saturnides , & dissipavit naves Grae-
corum ?*

*Neque amplius longae hastae vibrantur , neque ar- 415
cus*

*Intenduntur , nec armorum strepitus adest : silent
etiam sagittae :*

*Verum choreae , & carmina mellifona , ut in victo-
ria adfunt .*

*Non mater super filium luget , neque ad pugnam
Mulier virum quae misit , mortuum plorat vidua .
Minerva vero tutelarum suscipit equum adductum . 420*

*Virgo audax , tu vero ex aedibus proruens ,
Mendacia vaticinata , & inutilia patriae tuae ,
Laboras frustra , & sacram urbem contaminas .
Male pereas . Nobis vero choreae , convivia & car-
mina curae sint .*

*Non enim amplius Troiae sub maenibus metus reli- 425
ctus est ,*

Neque amplius indigemus vaticina tua voce .

**Il Cavallo condotto ne riceve ,
Fanciulla ardita , tu balzando fuore
Di casa , falsi oracoli spargendo ,
E infruttuosi alla cittade tua ,
Duri pena , che a nullo fin riesce ,
E la sacra città polluta fai .
Va via ; noi stiamo in danze , e mense , e canti ;
Che non più sotto le mura di Troia
E' rimasa paura ; e non bisogno
Abbiam più noi di tua indovina voce .**

- Ὡς εἰπὼν ἐκέλευσεν ἄγειν ἑτερόφρονα κούρην
 Κευθμὸν ἔσω Θαλάμοιο. (1) μόλις δ' ἄεκυσσα τοκῆϊ
 Πείθεται· παρθενίῳ δὲ περὶ κλιντῆρι πεσῶσα
 430 Κλαῖεν, ἐπισημένῃ τὸν ἕον μόνον· ἔβλεπε δ' ἤδη
 Πατρίδος αἰθρομένης ἐπὶ τείχεσι μαρνάμενον πῦρ,
 Οἱ δὲ πολισσούχοιο θεῆς ὑπο νηὸν Ἀθῆνης
 Ἰππον ἀνασήσαντες εὐξέσων ἐπὶ βάθρων,
 Ἐφλεγον ἱερὰ καλὰ πολυκνίσσων ἐπὶ βωμῶν.
 435 Ἀθάνατοι δ' ἀνένευον ἀνηνύτως (2) ἑκατόμβας.
 Εἰλαπίνῃ δ' ἐπιδήμιος ἦν, (3) κῆ ἀμήχανος ὕβρις,
 Ἦβρις ἐλαφρίζουσα μέθην λυσήνορος οἴνου.
 Ἀφραδίῃ τε βέβυσο μεθημοσύνη τε ἔ μῆνη * (4)
 Πᾶσα πόλις· πυλῶν δ' ὀλίγοις φυλάκεσσι μεμήλει,
 440 Ἦδη κῆ γὰρ Φέγγος ἐθύετο· δαιμονίῃ δὲ
 Ἰλίου αἰπεινὴν ὀλεσίπτολις ἀμφεβαλεν νύξ.
 Ἀργεῖῃ δ' Ἐλένη πολίων δέμας ἀσκήσασα

H λ-

(1) Κευθμὸν ἐν Θαλάμοισι. A. (2) ἀνηνύτως. A. (3) ἐπιδήμιος ἦν. A. (4) Versus hic in fine vitiatas, lectione Codicis A. saltem quoad metrum ita emendatur, μεθημοσύνη τε κεχῆνει.

Sì detto avendo, comandò, che fusse
 La pulcella di mente isvariata
 Condotta dentro al cupo gabinetto.
 E appena suo malgrado ubbidì al padre.
 E sul virginal letto traboccata
 Piagnea, sapendo la sua morte; e omai
 Mirava della patria ardente sovra
 Le mura il fiero combattente fuoco.
 Quei sotto al tempio della Dea Minerva
 Della città custode, tu ben lisci
 Gradi il Caval fuso rizzando, belle

Vit-

T R Y P H I O D O R V S . 69

*Sic loquutus, iussit abducere desipientem virginem
Intra penetralia thalami. Vix vero & invita patri
Obtemperabat. Virgineum autem in lectum procidens
Plorabat, cognoscens suum fatum. Videbat enim iam 430
Patriae ardentis in maenibus grassantem ignem.*

*Ipsi vero sub templum deae Minervae urbis praesidis
Equum constituentes in bene politis gradibus,
Comburebant laetas hostias in odoratis aris.
Immortales vero respuebant ingratas hecatombas. 435*

*Porro convivium erat popolare, & immensa petulantia,
Petulantia provocans ebrietatem ex vino molles fa-
ciente :*

*Stultitia vero ebrietate & tumultu sepulta fuerat
Tota civitas : portarum vero paucis custodibus cura
fuerat .*

*Et iam lumen solis occidebat : alma vero nox 440
Urbi exitium adferens circumdedit Ilium excelsum .
Argivae autem Helenae , canum corpus sibi adaptans
Ap-*

Vittime ardean negli odorati altari:
E gl' Immortai di nò facevan cenno
All' ecatombe mal per lor compiute .
Era corte bandita, ed insolenza
Infinita , insolenza , che del vino
D' uomini scioglitor l' ebbrezza alleggia .
Abissata era in ozio , ed in follia
La città tutta , e delle porte a poche
Guardie calea . Omai ne tramontava
La luce ; e l' alta Ilio già circondava ,
Di città struggitrice l' alma notte .
Quando ad Elena Argiva , lavoratafi
Canuto corpo , venne con inganno

- Ἦλθε δολοφρονέουσα πολυφράδμων Ἀφροδίτη,
 Ἐκ δὲ καλεσσαμένη προσέφη πειθήμονι Φωνῆ·
 445 Νύμφα φίλη, καλέει σε πόσις Μενέλαος ἀγῆνωρ,
 Ἰππῶ δ' ἐρατῆρ' κεκαλυμμένος· ἄμφι δ' Ἀχαιῶν
 Ἦγεμόνες λοχόωσι τεῶν μνηστῆρες ἀέθλων·
 Ἀλλ' ἴθι, μηδέ τί τοι μελέτω Πριάμοιο γέροντος,
 Μήτ' ἄλλων Τρώων, μήτ' αὐτῆ Διίφοβοιο·
 450 Ἦδη γὰρ δώσω σε (1) πολυτλήτῳ Μενελάῳ.
 Ὡς φασμένη θεὸς αὐτίς ἀπέδραμεν· (2) ἢ δὲ δόλοισι
 Θελγομένη κραδίην, θάλαμον λίπε κηῶντα·
 Καί οἱ Διίφοβος πόσις εἶπετο· τὴν δὲ κιοῦσαν
 Τρωάδες ἐλκεχίτωνες ἐξηήσαντο γυναῖκες·
 455 Ἦ δ' ὀπόθ' ὑψιμέλαθρον ἐς ἱερὸν ἦλθεν Ἀθήνη,
 Ἐΐση παπταίνουσα Φυὴν εὐήνορος ἵππευ·
 Τρὶς δὲ περισείχουσα, (3) κ' Ἀργεῖους ἐρέουσα,

(1) γὰρ σε δίδωμι. Α. (2) αὐτίς ἀνέδραμεν. Α. (3) παρασεύχουσα ... ἐρίθουσα. Α.

Πά-

La molto astuta, e macchinante Venere.
 E chiamatala fuor, così le disse
 Con attrattiva, e con leggiadra voce:
 Ninfa cara, ti chiama il buon consorte
 Menelao; nel Caval di legno ascoso;
 Che dentro i comandanti degli Achei
 Stanno in aguato, tuoi competitori
 In battaglia. Or tu và, nè ti sia a cuore
 Il vecchio Priamo, o pure altri Troiani,
 Nè lo stesso Deifobo; che omai
 Al travagliante Menelao darotti.
 Così detto, la Dea tosto sparìo.
 Quella addolcita in cuore per gl' inganni,

Abj

*Apparuit Venus valde prudens & dolosa,
Et evocans voce blanda compellavit:*

*Nympha dilecta, vocat te maritus tuus Menelaus 445
robore praestans,*

*Equo in ligneo absconditus: in ipso namque Grae-
corum*

Duces, tuorum certaminum proci, insidiosae latent.

Ceterum abi, neque cura tibi sit senis Priami,

*Neque aliorum Troianorum, neque etiam ipsius Dei-
phobi.*

Iam enim te reddam laborioso Menelao.

450

*Sic loquuta Dea Venus, iterum recessit. Ipsa au-
tem Helena dolis istis*

Oblectata corde, thalamum reliquit odoratum:

*Eamque Deiphobus maritus sequebatur. Ipsam vero
euntem*

*Mulieres Troianae longis vestibis indutae sunt ad-
miratae.*

Porro ipsa quando sublime ad templum venit Minervae, 455

Stetit contemplata opificium praestantis equi.

Ter vero circumiens, & Graecos compellans,

Omnes

Abbandononne il profumato talamo,

E lei seguia Deifobo marito.

**E quella andante le Troiane donne,
Che strascican le tuniche ammiravano.**

**Andonne allora al tempio di Minerva
D'atrio sublime ornato, e circondato.**

Stette guatando del viril Cavallo

L'indole, e la statura; e tre fiate

Girando attorno, e i Greci addimandando,

E 4

Tut-

- Πάσας ἠϋκόμους ἀλόχους ὀνόμαζεν Ἀ'χαιῶν
 Φωνῆ λεπταλέῃ. τοὶ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἄμυσσον,
 460 Ἀ'λγεινῆ (1) κατέχοντες ἐελεγμένα δάκρυα σιγῆ.
 Ἔ'σενε μὲν (2) Μενέλαος ἐπεὶ κλύε Τυνδαρεῶνης.
 Κλαῖε δὲ Τυδεΐδης μεμνημένος Αἴγιαλείης.
 Οὔνομα δ' ἐπτοίησεν Οὔδυσσέα Πηνελοπείης.
 Ἀ'ντικλος δ' ὅτε κέντρον ἐδέξατο Λαοδαμείης,
 465 Μοῦνος ἀμοιβαίην ἀνεβάλλετο γῆρυν ἀνοΐξας.
 Ἀ'λλ' Οὔδυσσεύς κατέπαυτο, (3) ἔ' ἀμφοτέρης παλάμησιν
 Ἀ'μφιπεσῶν ἐπίεζεν, ἐπειργόμενος (4) εἶσμα λῦσαι.
 Μύσακα (5) δ' ἀρρήκτοισιν ἀλυκτοπέδῃσι μεμαρπῶς
 Ἔϊχεν ἐπικρατέως· ὁ δ' ἐπάλλετο χερσὶ πιεσθεῖς,
 470 Φεύγων ἀνδροφόνιοι πελώρια δεσμὰ σιωπῆς.
 Καὶ τὸν μὲν λίπεν ἄσθμα φερέσβιον. οἱ δὲ μιν ἄλλοι
 Δάκρυσι λαθριδίοισιν ἐπικλαύσαντες Ἀ'χαιοί,

Κοῖ-

(1) Ἀ'λγεινοί. Α. (2) Ita optime A. Lectii Εἰπέμεναι non placet, sicuti neque ἐποίησε vers. 463. pro quo substituit A. ἐπτοίησεν, versus aequae ac sensus ὀρθότητι artissimum. (3) κατέπαυτο. Α. Β. (4) ἐπίεζεν ἐπειργόμενος. Α. ἐπειργόμενος. Β. (5) Μάσακα. Α. Β.

Tutte le mogli dalle belle chiome
 Degli Achei nominò con sottile voce.
 E quegli dentro eran trafitti al cuore,
 In un tristo silenzio doloroso
 Rattenendo le lagrime racchiuse.
 Menelao quando udì parlar Tindaride,
 E Tidide piagnava rammentandosi
 D' Egialea, e piagner fece Ulisse
 Di Penelope il nome; e Anticlo, quando
 L' affillo ricevè di Laodamia,
 Sol cominciò a far risposta, aprendo;

Μα

*Omnes formosas uxores Graecorum nominabat
Voce submissa. Ipsi vero intus animo adfligeban-
tur,*

Continentes tristi silentio dolentes lacrimas. 460

Ingemuit Menelaus, ut audivit Helenam.

Flebat etiam Tydides, recordatus Aegialeae.

Nomen vero Penelopes perculit Vlyffem.

*Anticlus autem quando accepit stimulum amoris
Laodamiae,*

*Solus parabat reddere vocem responsoriam, ape- 465
riens os:*

Sed Vlyffes compefcuit ipsum, & ambabus manibus

Irruens comprimebat, impediens oris solutionem.

Labrum autem firmis vinculis comprehendens,

*Tenebat fortiter. Ipse vero Anticlus insurgebat
manibus pressus*

Effugiturus immania vincula letalis silentii. 470

*Et ipsum quidem reliquit spiritus vitalis. Alii ve-
ro ipsum*

Lacrimis tacitis flentes Graeci,

Se-

Ma Vlisse il raffrenò, ed abbracciatolo
Con ambedue le palme lo pigiava,
Facendo ch' egli non aprisse bocca,
E un mustacchio chiappato con tenaglie
Infrangibili, forte ne 'l tenea.
E quei pigiato dalle man saltava,
Del silenzio omicida i gravi ceppi.
Fuggendo, e 'l vital fiato abandonollo;
E con furtive lagrime piagnendolo
Gli altri Achei, nascondendolo lo posero

E 4

Nel-

- Κοῖλον ἰποκρύψαντες ἐς ἰσχίον ἔνθεσαν ἵππου,
 Καὶ χλαῖναν μελέεσσιν ἐπὶ ψυχροῖσι βαλόντες.
 475 Καὶ νῦ κεν ἄλλον ἔθελγε γυνὴ δολόμητις Ἀχαιῶν,
 Εἰ μὴ οἱ βλοσυρῶτις ἀπ' αἰθέρος ἀντήσασα
 Παλλὰς ἐπηπείλησε, φίλα δ' ἐξήγαγε νηῦ,
 Μένη φαινομένη· σερῖν δ' ἀπεπέμψατο Φωνήν· (1)
 Δειλαίη, τέο μέχρῃς ἀλιτροσύναι σε φέρουσι,
 480 Καὶ πόθος ἀλλοτρίων λεχέων, ἔ Κύπριδος ἄτη;
 Οὐπω δ' οἰκτεῖρεις πρότερον πόσιν, ἐδὲ θύγατρα
 Ἐρμιόνην ποθέεις; ἔτι δὲ Τρώεσσιν ἀρήγεις;
 Χάζεο, κ' ἑλαάμων ἰπερώϊον εἰσαναβᾶσα,
 Σὺν πυρὶ μελιχίῳ ποτιδέχνυτο νῆας Ἀχαιῶν.
 485 Ὡς Φαμένη, κενεὴν ἀπάτην ἐκέδασσε γυναικός· (2)
 Καὶ τὴν μὲν θάλαμόνδε πόδες φέρον· οἱ δὲ χοροῖο
 Πausάμενοι, καμάτοις βεβαρηότες, (3) ἤριπον ὑπνώ.
 Καὶ

(1) σερῖν δ' ἀπεπέμψατο φωνήν. Α. (2) ἐκέδασσε Ἀχαιῶν. Α. γυναικός. Β. (3) καμάτω ἰδαϊκότες. Α.

Nella concava coscia del Cavallo,
 E gettandogli sulle fredde membra
 Vna vellofa vesta. E certo avria
 La dolosa anco un altro degli Achei
 Intenerito; se dall'etra incontro
 Venuta Palla di feroce aspetto
 Non l'avesse bravata, ed a lei sola
 Apparfa, non l'avesse dal diletto
 Tempio cavata. Or duramente disse:
 Meschina! fino a quando le follie
 Trasportanti, e 'l desio degli altrui letti,
 E di Ciprigna la sciagura innata?
 Pietà non vienti ancor del primo sposo?

Ne

*Sepelientes imposuerunt in cavam coxendicem equi ,
 Et vestem iniicientes frigidis membris .
 Enimvero etiam alium Graecorum movisset dolosa 475
 mulier ,
 Nisi ipsi horrendo adspectu de caelo occurrens
 Pallas , comminata fuisset , & dilecto de templo
 eduxisset ,
 Soli adparens ; duram vero emisit vocem :
 Improba , quousque tuae te libidines agunt ,
 Et desiderium alienorum lectorum , & Veneris noxa ? 480
 Nondum vero miseraris priorem maritum Menelaum ,
 neque filiam
 Hermionem desideras ? adhuc ne Troianis opitularis ?
 Abi , & thalamorum tabulatum ingressa ,
 Cum igne amico excipe naves Graecorum .
 Sic loquuta , vanam deceptionem mulieris removit , 485
 Et eam quidem ad thalamum pedes ferebant . Ipsi
 autem Troiani a chorea
 Desinentes , laboribus defatigati , inciderunt in
 somnum .*

Ci

Nè vienti della figlia Ermione brama ?
 Ed i Troiani ne soccorri ancora ?
 Ritirati , e salendo nelle prime
 Stanze di sopra , quivi col soave
 Fuoco attendi le navi degli Achei .
 Sì dicendo , disperse della donna
 La vana frode , e quella sù nel talamo
 Portar le gambe . E quegli di ballare
 Restando , ed aggravati di fatiche ,
 Cadder nel sonno ; e già era restata

La

- Καὶ δὴ πού φόρμιγξ ἀνεπαύσατο, κείτο δὲ κάμνων·
 Ἄλλος (1) ἐπὶ κρητῆρι. κύπελλα δὲ πολλὰ χυθέντα
 490 Ἀὐτομάτως ρείεσκε καθελκομένων ἀπὸ χειρῶν.
 Ἡσυχίη δὲ πόλιν (2) κατεβόσκετο νυκτὸς ἐταίρη·
 Οὐδ' ὕλακῃ σκυλάκων ἠκούετο· πᾶσα δὲ σιγῇ (3)
 Εἰσῆκει καλέεσσα φόνων πνεύσαν αὐτήν·
 Ἡδὴ δὲ Τρώεσσι δλέθριον ἦκε (4) τέλαντον
 495 Ζεὺς ταμίης πόλεμοιο, μόγις δ' ἐλελίξεν Ἀχαιοῦς·
 Χάζετο δ' Ἰλιόθεν Λυκίης ἐπὶ πύονα νηὸν
 Ἀχυΐμενος μεγάλοισ ἐπὶ τείχεσι Φοῖβος Ἀπόλλων·
 Αὐτίκα δ' Ἀργείοισιν Ἀχιλλῆος παρὰ τύμβρον
 Ἀγγελίην ἀνέφαινε Σίνων εὐφειγγεῖ δαλῶ.
 500 Παννυχίη δ' ἐτάροισιν ἰσῆρ θαλάμοιο κ' αὐτῇ
 Εὐειδῆς Ἐλένη χρυσῆν ἐπεδείκνυτο πεύκην·
 Ὡς δ' ὁπότε πλήθεσσα πυρὸς γλαυκοῖο σελήνη
 Οὐρανὸν αἰγλήεντα κατεχρύσωσε πρόσωπῳ·

Οὐχ

(1) Ἄλλος. A. non absurde quidem. (2) πόλιν pro πάλιν supra fecimus ex eodem Cod. A. (3) σιγῇ... φόνων. A. (4) εἶλε. A. ἦλθε. B.

La lira, ed altri stanco si giacea
 Sopra 'l bocciale; e più bicchier mesciati
 Di chi neli traeva, dalle mani
 Sdruciolavano; e allora la quiete
 Della notte compagna ne palcea;
 Nè abbaiare s' udiva di cagnuoli;
 E tutta se ne stava con silenzio
 L' urla, che strage spirano, chiamando
 La bilancia mortal mandato giusto
 A' Troiani oramai aveva Giove
 Dispensiero di guerra; e appena i Greci

F2

*Cithara etiam requieverat : iacebat vero fessus
 Alius apud craterem : multa vero pocula infusa
 Sponte defluebant de manibus trabentium.* 490

*Quies vero noctis comes occupabat urbem ;
 Neque latratus catulorum audiebatur ; omnis vero
 tacite*

*Steterat Troia advocans spirantem clamorem cae-
 dium ,*

Iam vero Troianis exitialem lancem demiserat 495

Iuppiter belli arbiter : vix vero vertit Graecos .

*Discessit autem ab Ilio ad illustre templum Lyciae
 Phoebus Apollo , tristatus propter ampla moenia Tro-
 ianorum .*

Mox vero apud tumulum Achillis , Graecis

Signum ostendit Sinon lucente face

Per totam vero noctem sociis e thalamo ipsa etiam 500

Formosa Helena lucidam ostendebat facem .

*Quemadmodum autem quando luna plena lumine
 caeruleo*

Caelum splendidum illustravit facie sua ,

Non

Fè rivoltare . Or egli si ritrasse
 D' Ilio al grasso della Licia tempio
 Tristo per l' ampie mura Apollo Febo .
 Tosto agli Argei , d' Achille appo la tomba
 Sinon fè 'l cenno con lucente torcia .
 Tutta notte a' compagni sopra 'l talamo
 La stessa ancora Elena bella l' aurea
 Face mostrava ; come quando Luna
 Di glauco fuoco piena il ciel lucente
 Colla faccia n' indora , e non quando ella

Con

- Οὐχ ὄθ' ἐπὶ γλωχίνας ἀποξύνεσα κεραίης
 505 Πρωτοφαῖς ἐπὶ μῆνος ἀνίσταται ἔσκιον ἀχλὺν,
 Ἀλλ' ὅτε κυκλώσασα περίτροχον (1) ὄμματος αὐγὴν,
 Ἀντιτύπους ἀκτῖνας ἐφέλκεται ἡελίοιο·
 Τοίη μαρμαίρυσσα Θεραπναίη τότε νύμφη
 Οἶνοπα πῆχυν ἀνεῖλκε φίλου (2) πυρὸς ἠνιοχῆα.
 510 Οἱ δὲ σέλας πυρσοῖο μετήορον ἀθρήσαντες,
 Νῆας ἀνεκρέσαντο παλιγνάμπτοισι (3) κελεύθοις
 Ἀργεῖοι σπεύδοντες. ἅπας δ' ἠπείγετο ναύτης,
 Δειλαίη (4) πολέμοιο τέλος διζήμενος εὐρεῖν.
 Οἱ δ' αὐτοὶ πλωτῆρες ἔσαν κρατεροὶ τε μαχηταί,
 515 Ἀλλήλοισ τ' ἐκέλευον· (5) ἐλαυνόμεναι δ' ἄρα νῆες
 Ὠκύποροι κραιπνῶν ἀνέμων ταχυπεΐθει ῥίπη
 Ἴλιον εἰς ἀνέποντο (6) Ποσειδάωνος ἀρωγῆ.
 Ἐνθα δὲ δὴ ναῦται (7) πρότερον κίον· οἱ δ' ἐλέλειφθεν
 Ἴπ.

(1) Ita Codices A. & B. pro ἐπίτροχον, quod est in Lectii
 editione. (2) φίλον. B. (3) πολυγνάμπτοισι. A. (4) Δειλαίη.
 A. (5) ἐκέλευον ἐλαυνόμεναι. αἱ δ' ἄρα νῆες Ὠκύποροι κραιπνῶν, κ.
 λ. A. quae lectio non displicet. (6) εἰσανάγοντο. A. (7) Ἐνθάδε
 δὴ πεζοὶ πρότεροι κίον, κ. λ. A. Deest ναῦται in B.

Con punte acute quasi che d' antenna
 Del mese sul principio comparando
 Con luce nuova, fuscita la nebbia
 Senz' ombra; ma allorchè cerchiando in giro
 Lo splendore dell' occhio, a se n' attrae
 Del Sole i raggi, che in lei trovan duro.
 Tal raggianti la Ninfa Terapnea
 Fuor trasse allora il suo vermiglio braccio,
 Maneggiatore del diletto fuoco.
 Quindi il lampo del fuoco in aer mirando,
 Rivolsero le navi addietro dando

*Non vero quando exacuens cuspides cornuum
Recens orta sub mensis initium resuscitat umbrosam 505
caliginem :*

*Verum quando circulo complens orbicularem splen-
dorem oculi sui*

Oppositos solis radios attrahit :

Talis radians tunc nympba Therapnaea

*Formosum cubitum sustulit , amicae gubernatorem
facis .*

Ipsi vero lumen sublime lampadis conspicientes , 510

Naves converterunt retrogrado cursu

Graeci properantes . Omnis vero urgebat nauta

Tristis belli cupiens exitum reperire :

Iidem vero & nautae erant , & fortes bellatores ,

*Sibique invicem animos addebant . Ceterum naves 515
impulsae ,*

Citae , celeri flamine velocium ventorum

Ad Ilium pervenerunt , Neptuni auxilio .

*Tum vero praecedebant nautae : relictis vero sunt
Equi-*

Gli Argivi in fretta , di lor remi a forza .

E ogni nocchiero si studiava , il fine

Trovar cercando della trista guerra .

Naviganti , e guerrieri eran valenti

Gli stessi , che tra lor s'incoraggivano ,

Le navi adunque di veloce corso

Spinte da tosto ubbidiente voga

Di ratti venti , ad Ilio ne giunsero

Di Nettun coll' aiuto . Quivi prima

I naviganti andar , lassati addietro

- Ἴππῆες κατόπισθεν, ὅπως μὴ Τρώιοι ἵπποι
 520 Λαὸν ἀναστήσωσιν ἐγειρόμενοι (1) χρεμετισμῶ.
 Οἱ δ' ἕτεροι γλαφυροῖο (2) διὰ ξυλόχοιο θορόντες
 Τευχησαὶ βασιλῆες, ἀπὸ δρυὸς οἶα μελισσαι,
 Αἴτ' ἐπεὶ ἐν ἑκαμον πολυχανδέος ἔνδοθεν ἵππου (3)
 Κηρὸν ὑφαίνεσαι μελιηδέα φωλάδι τέχνη, (4)
 525 Ἐς νομὸν εὐγυάλαιο, κ' ἄνθεσιν (5) ἀμφιχυθεῖσαι
 Νύγμασι πημαίνεσι παρασεύχοντες ὀδίλας.
 Ὡς Δαναοὶ κρυφίοιο λόχε κληίδας ἀνέντες,
 Θρώσκον ἐπὶ Τρώεσσι, εἰσέτι κοῖτον ἔχοντας
 Χαλκείη θανάτοιο κακοῖς ἐκάλυψαν ὀνείροις.
 530 Νήχετο δ' αἵματι γαῖα· βοῇ δ' ἄλληκτος ὀρώρει
 Τρώων φευγόντων· ἐσσεῖετο (6) δ' Ἴλιος ἱρὴ
 Πιπτόντων νεκύων· τοὶ δ' ἀνδροφόνῳ κολασυρτῶ
 Εὐζονοὶ (7) ἔνθα κ' ἔνθα, μεμνηότες οἶα λέοντες,
 Σώμασιν ἀρτιφάτοισι γεφυρώσαντες ἀγυάς.

Τρω-

(1) ἀειρομένω. Α. (2) γλαφυρῆς ἀπὸ γαστέρος ἔρρεον ἵππυ Τευ-
 χησαί, κ. λ. Α. (3) ἔνδοθεν σίμβλω. Α. (4) ποιικιλοτέχνη.
 Α. (5) ἄγγεος. Α. (6) ἐσσεῖετο. Α. (7) Deest totus hic versus
 in A.

I cavalier, perchè i cavai Troiani
 La gente non destasser col nitrito.
 Gli altri Re armati, dal cavato bosco
 Saltando fuor, quasi da quercia pecchie,
 Le quali, allor che lavoraro dentro
 Vn capace caval, dolce tessendo
 Melata cera con intanata arte,
 Di lido al pasco, e su' fiori versandosì
 Oltraggian con punture i passeggièri.

S)

Equites post tergum , ne Troiani equi
 Populum suscitarent , excitantes hinnitum . 520
 Alii vero e concavo equo proruentes
 Bellatores reges , quemadmodum e quercu apes ,
 Quae postquam laborarunt intra capacem equum
 Ceram dulcem contexentes occulta arte ,
 Ad pabulum litoris , & floribus circumfusae 525
 Aculeis laedunt praetereuntes viatores :
 Sic Danaï occulti doli repagula removentes
 Irruerunt in Troianos , & adhuc lectum tenentes
 Oppresserunt malis somniis aeneae mortis .
 Natabat autem sanguine terra : clamor etiam im- 530
 mensus excitabatur
 Troianorum fugientium : quassabatur sacrum Ilium
 Cadaveribus cadentibus . Ipsi vero cruento tu-
 multa
 Milites hinc & inde cum furore ruentes , quemad-
 modum leones ,
 Corporibus recens peremtis , quasi ponte straverunt
 vias .

Tro-

Si i Danaï differrando il chiuso agguato ,
 I Troiani assaltaro , e ancor tenenti
 Il letto , gl' ingombrarono con sogni
 Tristi di ferrea morte : ed il terreno
 Notava in sangue ; ed' uscian strida immense
 De' fuggenti Troiani , e un terremoto
 Era in Ilio sacrata , dal cadere
 De' morti . Quei con micidial fracasso
 Quà e là in furia scorrean , quai lionï ,
 Le vie facendo ponti con gl' uccisi .

F

Le

- 535 Τρωιάδες δὲ γυναῖκες ὑπὲρ τεγέων αἴουσαι, (1)
 Αἱ μὲν ἐλευθερίας ἐρατῆς ἔτι διψῶσαι,
 Αὐχένιας ἐς θάνατον δειλοῖς ἐπέβαλλον ἀκοίταις.
 Αἱ δὲ φίλοις ἐπὶ παισὶ, χελιδόνες οἶά τε κῆφαι,
 Μητέρες ὠδύροντο. νῆη (2) δὲ τις ἀσπαίροντα
 540 Ἡΐθεον κλαύσασα, θανεῖν ἔσπευδε (3) ἔαυτή·
 Οὐδὲ δορυκτῆτοισιν ὁμοῦ δεσμοῖσιν ἔπεσθαι
 Ἡΐθεον, ἀλλ' ἐχόλωσε κὶ ἔκ ἐθέλοντα φονῆα,
 Καὶ ξυνὸν λέχος ἔσχεν ὀφειλομένῳ παρακοίτη.
 Πολλὰ δ' ἤλιτόμηνα κὶ ἄπνοα τέκνα φορῆσαι,
 545 Γαστέρος ὠμοτόκοιο χύδην ὠδῖνα μεθεῖσαι,
 Ρῖγεδανᾶι (4) σὺν παισὶν ἀπεψύχοντο κὶ αὐταί.
 Παννυχίη δ' ἐχόρευεν ἀνὰ πτόλι, (5) οἶα θύελλα,
 Κύμασι παφλάζουσα πολυφλοίσβου πολέμοιο,
 Αἵματος ἀκρήτοιο μέθης ἐπίκωμος Ἐνυώ.
 550 Σὺν δ' Ἐΐρις οὐρανόμηκες ἀνασηῆσασα κάρηνον

Α'ρ-

(1) αἰόσασαι. A. (2) νῆα. A. (3) ἐσπέδαξε. B. cum iactura ver-
 sus. (4) Ρῖγεδανῶς. A. (5) πόλι. B.

Le femmine Troiane sopra i palchi
 Vdendo, della grata libertade
 Parte ancor sitibonde, agl' infelici
 Consorti ne porgeano a morte il collo;
 Parte su i cari figli, quai leggiere
 Rondinelle, le madri feano pianto.
 E alcuna giovinetta, il palpitante
 Giovin piangendo, a morte corse anch' essa;
 Nè volle andar co' prigion presi in guerra,
 Ma mise in ira l' uccifore a forza,
 E collo sposo ebbe comune letto.
 Molte con figli in corpo, e non del mese,

Nè

Troianae vero mulieres in tectis audientes tumultum , 535

Aliae quidem libertatem amabilem adhuc sitientes ,

Colla ad necem porrigebant miseris maritis :

Aliae vero super caris liberis, veluti hirundines expeditae

Matres lugebant. Iuencula vero quaequam palpitantem

Iuvenem deplorans, mori festinabat etiam ipsa: 540

Neque una sequi bello captos vinclos

Volebat, verum irritavit contra se invitum hostem,

Et commune sepulcrum sortita est cum proprio marito.

Multae vero gestantes fetus immaturos, necdum vitales,

Effundentes partum imperfectum ventris abortientis, 545

Et ipsae efflabant animam horribiliter cum liberis.

Per noctem vero totam tripudiavit per urbem quasi turbo,

Vndis aestuans tumultuosi belli,

Meri sanguinis ebrietate plena Bellona.

Simul etiam Contentio, excelsa suscitans capita, 550
Grae-

Nè rinfanti, il parto d' immaturo
Ventre sciupando, orribili co' figli
Esse medesme ancor spirar la vita.
Per la cittade tutta quella notte
Danzava, qual bollente aspra procella,
Nell' onde della strepitosa guerra
L' insolente Bellona, ed ubbriaca
Di pretto sangue; e la Discordia insieme
Con ella alzando al ciel l' immenso capo,

- Ἀργεῖοι δρόβυνεν· ἐπεὶ κὶ Φοῖνιος Ἀΐρης
 Ὄψε μὲν, ἀλλὰ κὶ ὡς πολέμῳ (1) ἑτεραλκεία νίκην
 Ἦλθε φέρων Δαναοῖσι κὶ ἄλλοπρόσαλλον ἀρωγὴν.
 Ἰ΄αχε (2) δὲ γλαυκῶπις ἐς ἀκρόπολιν Ἀθήνη,
 555 Αἰγίδα κινήσασα, Διὸς σάκος· ἔτρεμε δ' αἰθήρ
 Ἦρης σπερχομένης· ἐπὶ δ' ἔβραχε γαῖα βαρεῖα,
 Παλλομένη τριόδοντι Πόσειδάωνος ἀκωκῆ·
 Ἐ΄φριξεν δ' Ἀΐδης, χθονίων δ' ἐξέδραμε (3) Θώκων,
 Ταρβήσας μὴ πού τι, Διὸς μέγα χωσαμένοιο,
 560 Πᾶν γένος ἀνθρώπων κατάγη ψυχοσόλος Ἐρμῆς.
 Πάντα δ' ὁμοῦ κεκίνητο, φόβος δέ τις ἄκριτος ἦεν.
 Τοὺς μὲν γὰρ φεύγοντας ἐπὶ Σκαιῆσι πύλῃσι
 Κτεῖνον ἐφεσηῶτες· ὁ δ' ἐξ εὐνῆς ἀνορέσας,
 Τεύχεα μασεύων, θνοφερῆ περικάππεσεν αἰχμῆ.
 565 Καί τις ὑπὸ σκιδέντι δόμῳ κεκρυμμένος ἀνὴρ,
Ξεῖ-

(1) πολέμων. A. Deest πολέμῳ in B. (2) Ἰ΄αχεν . . . ἐπ' ἀκροπο-
 λῆος. A. (3) ἐξέδρακε. A.

Sollevava gli Argivi; poichè Marte
 Sanguigno tardi in ver, ma pur di guerra
 La vittoria alternante andò recando
 A' Danai, e 'l soccorso, ch'or v'è a uno
 Ora ad altro. S'andò alla fortezza
 L'occhiazzurra Minerva, dibattendo
 L'Egi, di Giove scudo. Tremò l'etere,
 Affrettandosi Giuno; e la gravosa
 Terra scricchiò squassata dalla punta
 Di Nettunno a tre denti. Accapricciossi
 Plutone, e fuor delle terrestre sedi
 Scappò, temendo, non forse crucciato
 A dismisura Giove, tutto il genere

Vma-

*Graecos concitabat : quoniam etiam cruentus Mars ,
Sero quamvis , verumtamen etiam sic alternantem
belli victoriam*

*Venit adferens Graecis , & auxilium non uni semper
praesens .*

*Insonuit versus arcem caesia Minerva ,
Aegidem concutiens , Iovis clypeum : tremuit aether , 555
Iunone appropereante : insonuit terra ampla ,
Quassata tricipite mucrone Neptuni .*

*Horruit vero Pluto , ac cucurrit e sedibus terrestri-
bus ,*

*Metuens ne forte Iove irascente valde ,
Univerfum genus hominum deducat animarum de- 560
ductor Mercurius .*

*Omnia simul quassabantur , caedesque immensa e-
rat .*

*Hos enim fugientes ad Scaeas portas
Interfecerunt adstantes ; alius vero e lecto surgens ,
Armaque quaerens , in hastam incidit inexpecta-
tam .*

*Alius etiam vir in domo opaca absconditus , 565
Quum*

Vmano giù guidasse il guidatore
Dell' anime Mercurio. Il tutto insieme
Movevasi , e la strage erane immensa,
Inestimabil ; che quei , che fuggiano
A porte Scee , stando ivi egli uccideano .
Quel di letto levatosi , e cercando
Dell' armi , cadde sovra scura lancia :
E alcun uomo nascoso sotto ombrosa

- Ξείνος ἔων ἐκέλευσεν , (1) οἰόμενος φίλον εἶναι ,
 Νήπιος , ὃ μὲν ἔμελλεν ἐνηεῖ Φωτὶ μιγῆναι ,
 Ξείνια δ' ἐχθρὰ κόμισσεν . ὑπὲρ τέγεος δέ τις ἄλλος
 Μήπω παπταίνων τε (2) θοῶ διέπιπτεν οἷσῶ .
 570 Καί τινες ἀλγηρῶ (3) κραδίην βεβοληότες (4) οἴνω ,
 Ἐκπλαγέες ποτὶ δοῦπον , ἐπειγόμενοι καταβῆναι
 Κλίμακος ἐξελάθοντο , καθ' ὑψηλῶν τε μέλαθρων
 Ἐκπεσον ἀγνώσσαντες , ἐπαυχενίοις (5) δὲ λυθέντες
 Ἀσραγάλοις ἐάγησαν . ὁμοῦ δ' ἐξήρυγεν οἶνος .
 575 Πολλοὶ δ' εἰς ἓνα χῶρον ἀολλέες ἐκτείνοντο
 Μαρνάμενοι . πολλοὶ δὲ διωκόμενοι κατὰ πύργων
 Ἠριπὸν εἰς αἶδαο , πανύστατον ἄλμα θορόντες .
 Παῦροι δὲ ζεινῆς διὰ κοιλάδος , οἶά τε Φῶρες ,
 Πατρίδος ὀλλυμένης ἔλαθον χειμῶνα φυγόντες .
 580 Οἱ δ' ἔνδον πολέμῳ κ' ἀχλύϊ κυμαίνοντες , (6)

Α'ν-

(1) ἐκάλεσεν . A. B. (2) παπταίνοντι . A. παπταίνοντα . B. (3) ἀλ-
 γειρῶ . A. (4) βεβαρηότες . A. (5) ἐπαυχενίως . . . ἀσραγάλοις . . .
 ἐξήρουν οἶνον . A. (6) Haec est lectio Codicis A. quam utpote melio-
 rem, in textum intulimus . Cod. B. pro ἀχλύϊ κυμαίνοντες habet
 ἀχλύϊ λαχόντες ἀθλείοι .

Casa , straniero essendo , confortava
 Vn altro , per amico riputandolo ;
 Stolto , che non era ei per mescolarsi
 Con uom benigno , e con amico suo ;
 Ma ospital mancia riportò nimica .
 Sopra 'l tetto alcun altro non ben anco
 Osservando intoppò in veloce freccia .
 Altri colpiti il cuor da tristo vino ,
 Sbalorditi al rumor , scendendo in fretta ,
 Della lumaca si scordaro , e d' alti

Cad-

*Quum esset hospes, alium hortabatur, putans ami-
cum esse;*

*Stultus ipse, non quidem congressurus erat cum bo-
no viro,*

*Ac xenia inimica retulit. In tecto vero alius quispiam,
Nondum circumspiciens, veloci concidit iaculo.*

Alii etiam sauciati cor tristi vino, 570

Exterriti ad tumultum, festinantes descendere,

Scalae obliti sunt, ac de altis tabulatis

Deciderunt inscii: soluti vero collaribus

*Vertebis, fracti sunt: simul etiam vinum in vomitu
exiit.*

Multi in uno loco frequentes interficiebantur,

Pugnantes. Multi fugati de turribus 575

*Deciderunt in Plutonis domum, postremum saltum
saltantes.*

*Pauci vero in angusta valle, quemadmodum fures
Patria pereunte latuerunt, tempestatem belli fugientes.*

Alii vero in bello, ac tenebris fluctuantes,

Vi- 580

Caddero palchi, non sapendo nulla.

Così ruppero il collo, e 'l vin smaltissi.

In un sol luogo molti uniti, e stretti

Vccideansi pugnando, ed infeguiti

Caddero molti dalle torri a Pluto,

L'ultimo sì facendo mortal salto.

Pochi per stretta e cava via, quai ladri,

Mentre peria la patria, la borrasca

Fuggiro di nascoso; ed altri in guerra,

E nella zuffa tenebrosa, simili

- Ἀνδράσιν οἰχομένοισι κῆ οὐ φεύγουσιν ὁμοιοί ,
 Πίπτον ἐπ' ἀλλήλοισι · πόλις δ' ἔ χάνδανε λύθρον ,
 Ἀνδρῶν χηρεύουσα , περιπλήθυσά τε νεκρῶν .
 Οὐδέ τι φειδωλή τις ἐγείνετο · (1) Φοιταλή δὲ
 585 Σπερχόμενοι μάστιγι φιλαγρύπνοιο κυδοιμοῦ ,
 Οὐδὲ θεῶν ὅτιν εἶχον ἀθεσμοτάτης ὑπὸ ριπῆς ,
 Ἀθανάτων δ' ἔχραινον (2) ἀπενθήας αἵματι βωμούς .
 Οἰκτρότατοι δὲ γέροντες ἀτιμοτάτοιςι φόνοισιν
 Οὐδ' ὄρθοι κτείνοντο , χαμαὶ δ' ἰκετήσια γέυνα
 590 Θεινόμενοι πολιοῖσι κατεκτείνοντο (3) κάρησιν .
 Πολλὰ δὲ νήπια τέκνα μινυνθαδίων ἀπὸ μαζῶν
 Μητέρας ἤρπάζοντο , κῆ οὐ νοέοντα τοκῆων
 Ἀμπλακίας ἀπέτινον · ἀνημέλκτε δὲ γάλακτος
 Παιδὶ μάτην ὀρέγουσα χοῶς ἐκόμισσε τιθήνη .
 595 Οἰωνοὶ τε κυνέσ τε κατὰ πτόλιν ἄλλοθεν ἄλλοι

Ἡ' ἔριοι

(1) Huius quoque loci veram lectionem eidem Codici A. debemus, quem penitus sequuti sumus. Codex B. habet ἐγίγνετο, & σπερχομένοις. (2) ἔχραινον habent Mss. ἔχθραινον editi. Primam nos lectionem amplexati sumus; secundam Salvinius. (3) γυῖα Τεινάμεινοι π. κατεκλίοντο (corr. κατεκτείνοντο) A.

Ad uomin, che partisser, non fuggissero,
 Cadeano l' uno sovra l' altro; e 'l guazzo
 Non capea la città, vedova d' uomini
 Renduta, e riempita di cadaveri.
 Nè v' avea alcun risparmiò, ma furorè;
 Del veggliante tumulto col flagello
 Studiandosi; nè aveano degli Dei
 Riguardo per la loro iniqua voga.
 Degl' immortai gli altar da lutto esenti
 Nimicavan col sangue; e gl' infelici

Vcc-

*Viris abeuntibus & non fugientibus similes ,
Cadebant super se invicem . Vrbs non capiebat cruo-
rem ,*

Viris orbata , & repleta cadaveribus .

Neque clementia aliqua erat ; sed furioso

Irruentes Graeci flagello nocturni tumultus , 585

*Neque deorum metum habebant iniquissimo prae im-
petu ,*

Et maculabant sanguine laetas aras immortalium .

Miserrimi vero senes iniquissimis caedibus

Non stantes necabantur , sed humi supplicia genua

Abiicientes , canis interficiebantur capitibus . 590

Multi etiam infantes liberi de brevi morituris uberibus

Matris rapiebantur , & ratione carentes , parentum

Delicta luebant : lactis vero nondum exhausti

Infanti frustra praebens poculum mater mortem tulit .

Avesque , canesque per urbem aliunde alii , 595

Aëriae ,

Vecchi con uccision vituperosa

Non s'uccideano ritti , ma giù poste

Le supplici ginocchia , ne' canuti

Capi percossi sì veniano uccisi .

E molti ancora pargoletti figli

Dalle mammelle omai di corta vita

Della mamma rapiansi , e non avendo

Di ragion uso , i falli ne pagavano

De' genitori , e del non munto latte

Porgendo indarno la fontana al figlio ,

La nutrice la morte riceveo .

Per la cittade quinci e quindi uccelli ,

E cani , commensali pranzatori ,

D' aris ,

Ἡ ἑριοὶ πεζοὶ τε συνέσιοι εἰλαπιναςαί,
 Αἶμα μέλαν πίνοντες ἀμείλιχον ἔλκον (1) ἐδωδήν.
 Καὶ τῶν μὲν κλαγγὴ φόνον ἔπνεεν· οἱ δ' ὑλάοντες,
 Ἀγρία κοπτομένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ὠδύροντο,
 600 Νηλέες, ἔδ' ἀλέγιζον ἐς ἐρύοντας (2) ἀνακτας.
 Τῶ (3) δὲ γυναιμανέος ποτὶ δώματα Διηφόβοιο
 Στείχεσιν (4) Ὀδυσσεύς τε ἔ εὐχαίτης Μενέλαος,
 Καρχαρέοισι (5) λύκοισιν ἐοικότες, οἷθ' ἰσὸς νύκτα
 Χειμερινὴν φονόωντες ἀσημάντοισ ἐπὶ μήλοισ
 605 Οἴχονται, κάματον δὲ κατατρύχεσι νομήων.
 Ἐνθα δὴ περ ἔοντες ἀπειρεσίοισιν ἔμιχθεν
 Ἀνδράσι δυσμενέεσσι· νέη δ' ἠγείρετο χάρμη,
 Τῶν μὲν ἐπορνυμένων, τῶν δ' ὑψόθεν ἐκ θαλάμοιο
 Βαλλόντων λιθάκεσσι κὶ ὠκυμόροισιν οἴσοις.
 610 Ἀλλὰ κὶ ὡς ἰσέροπλα καρήατα πυργώσαντες
 Ἀρρήκτοισ κορύθεσσι, κὶ ἀσπίσι κυκλώσαντες,

Εἰσέ-

(1) εἶχον. Α. (2) ἐρύοντες. Α. (3) Τῶ Α. Β. (4) Στελλίσθην. Α. Β. (5) Καρχαλείοισι. Α.

D'aria, e di terra, il sangue nel bevendo,
 Carpiano il fiero e dispietato pasto.
 Degli uni lo stridir spirava strage;
 Gli altri abbaiando sopra le persone
 Vccise, fieramente lamentavansi,
 Spietati, nè riguardo avean di trarre,
 E lacerare i lor propri padroni.
 Di Deifobo a casa per le donne
 Folleggiante sen vanno Vlisse, e 'l bello
 Di chioma Menelao, a fieri lupi,
 Ch' an denti, come seghe, simiglianti,

Che

*Aëriæ, terrestresque, domestici comessatores,
Cruorem atrum bibentes, horrendum carpserunt ci-
bum.*

*Ac aliorum quidem caedem clangor spirabat: alii
vero latrantes*

*Iuxta viros hostiliter interemtis lugebant,
Immites ipsi, neque curabant suorum dominorum ra- 600
ptores.*

*Ad aedes vero Deiphobi mulierosi
Vlysses, & bene comatus Menelaus properant,
Frendentibus lupis similes, qui sub noctem
Hibernam grassantes in oves incustoditas
Abeunt, ac laborem pastorum consumunt. 605*

*Ibi duo quamvis existentes, cum infinitis congressi sunt
Viris hostilibus: nova vero excitabatur pugna,
Aliis quidem irruentibus, aliis vero ex alto e tha-
lamo*

*Iacentibus lapides, & funesta iacula. 610
Atqui etiam sic excelsa capita munientes
Robustis galeis, & clypeis circumdantes,*

Ir-

**Che la notte d'inverno a incustodite
Gregge ne van spirando strage, e morte,
E de' pastor divoran la fatica.
Quivi, benchè due fosser, con immensi
Vomin nimici mescolarsi, e nuova
Si destò zuffa; quegli andando innanzi
All' assalto, e color d'alto, dal talamo
Gittando sassi, e a presta morte frecce.
Pur l'orgogliose teste intorriando,
E di forti elmi, e scudi raccercchiando**

Sal-

- Εἰσέθορον μέγα δῶμα · κ' ἀντίβιον μὲν ἕμιλον ,
 Θῆρας δειμαλέας ἐλάων ἐδάϊξεν Ὀδυσσεύς . (1)
 Ἀτρείδης δ' ἐτέρωθεν ἰσοπτήξαντα διώξας
 615 Δηΐφοβον κατέμαρψε , μέσσην κατὰ γαστέρα τύψας ·
 Ἦπαρ ὀλιθηρήσι συνεξέχεεν χολάδεσσιν .
 Ὡς ὁ μὲν αὐτόφει κεῖτο λελασμένος ἱπποσυνάων .
 Τῷ δ' ἔπετο τρομέουσα δορυκτῆτις (2) παράκοιτις ,
 Ἀλλοτε μὲν χαίρουσα κακῶν ἐπὶ τέρμασι μόχθων ,
 620 Ἀλλοτε δ' αἰδομένη · τότε δ' ὄψε περ , ὡς ἐν ὀνειρώφῃ
 Λαθρίδιον σενάχυσσα φίλης μιμνήσκετο πάτρης .
 Αἰακίδης δὲ γέροντα Νεοπτόλεμος βασιλῆα
 Πήμασι κεκμηῶτα παρ' Ἐρκείῳ κτάνε βωμῶ ,
 Οἴκτον (3) ἀπώσάμενος πατρώϊον · οὐδὲ λιτάων
 625 Ἐκλυεν , ἔ Πηλῆος ὀρώμενος ἥλικα χαίτην
 Ἠϊδέσθ' , ἧς ὑπο (4) θυμὸν ἀπέκλασεν , ἠδὲ γέροντος ,

Καί-

(1) Hunc locum , paucis mutatis , ita restituimus ex Cod. A.
 (2) δορυκτῆτι . A. (3) Ita ex Cod. A. (4) Heic quoque faciem
 praetulere A. & B. qui tamen pro ὑπὸ habet ἀπὸ , & pro ἠδὲ ,
 εἰδὲ .

Saltar nella gran casa; e la contraria
 Turba , che resistenza ne faceva ,
 E le porte spezzonne spaventose
 Vlisse; e altronde Atride perseguedo
 L'impaurito Deifobo , chiappollo
 Ferendolo nel mezzo al corpo; il fegato
 Sparfeli colle lubriche minugie .
 Sì quivi ei giacque del valor scordato ,
 E delle maestrie di cavalcare .
 Il seguiva tremando la consorte
 Coll' asta guadagnata , ora godendo
 Del fin delle fatiche dolorose ;

Or

*Irruperunt in amplam domum Deiphobi: & ob-
viam quidem turbam,*

Veluti feras timidas irruens disiecit Vlysses.

*Atrides vero aliunde expavescentem insequutus
Deiphobum comprehendit, per medium ventrem fe- 615
riens;*

Simul effusum est hepar cum lubricis intestinis.

Sic ipse quidem iacebat, oblitus fortitudinis.

*Eum autem sequebatur tremens hasta acquisita uxor,
Aliquando quidem gaudens propter fines malorum
laborum,*

*Aliquando vero erubescens: tuncque, sero quamvis, 620
ut in somnio,*

Clanculum gemens, carae recordabatur patriae.

Aeacides porro Neoptolemus senem regem Priamum

Malis confectum interfecit apud Herceiam aram,

Pietatem abiiciens paternam: neque preces

Exaudivit, non Pelei videns aequalem comam 625

*Reveritus est, propter quam iram fregit, senique
Priamo,*

Quam-

Or vergognando; allor come in un sogno,

Con gemiti furtivi, benchè tardi,

Si rammentò della diletta patria.

E 'l vecchio Re l' Eacide Neottolemo,

Ch'era dalle sciagure affaticato,

Uccise presso dell' altare Erceo,

La paterna pietade ributtando;

Nè le suppliche udì; non di Peleo

La coetanea chioma rimirando,

Si vergognò; e ne cacciò la vita,

Di

- Καίπερ ἔων βαρύμητις, ἐφείσαστο τοπρὶν Ἀχιλλεύε·
 Σχέτλιος, ἣ μὲν (1) ἔμελλε κ' αὐτόποτος ὁμοίως
 Ἐσσεσθαι παρὰ βωμὸν ἀληθῆς Ἀπόλλωνος,
 630 Ἦσαν ἄρα, ὅππότε μιν ζαθέε δαλήμονα νηῖ
 Δελφὸς ἀνὴρ ἐλάσας ἱερῆ κατέπεφνε μαχαίρῃ.
 Ἦ δὲ κυβισήσαντα διηρίων ἀπὸ πύργων
 Χειρὸς Ὀδυσσεύος ὀλοὸν μέλος (2) ἀθρήσασα
 Ἀνδρομάχῃ, μινύωρον ἐκώκυσεν Ἀΐσανακτα.
 635 Κασσάνδρην δ' ἤσχυεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας,
 Παλλάδος ἀχράντοιο θεῆς ὑπὸ Γούνα πεσῶσαν.
 Ἦ δὲ βίην ἀνένευσε (3), ἔ' ἣ τοπρόσθεν ἀρηγῶν
 Ἀνθ' ἑνὸς Ἀργείοισιν ἐχώσατο πᾶσιν Ἀΐγιῃ.
 Αἰνεΐαν δ' ἐκλεψε κ' Ἀγχισην Ἀφροδίτῃ,
 640 Οἰκτεΐρυσσα γέροντα ἔ' ἕα· τῆλε δὲ πάτρης
 Λύσονίην ἐπένασσε· θεῶν δ' ἐτελείετο βυλῆ,

Ζη-

(1) ἣ μὲν ἔβαλλε καὶ αὐτῷ πότος ὁμοίως Ἐσσεσθαι παρὰ βωμὸν ἀλαθῆς Ἀπόλλ. κ. λ. Α. (2) βέλος. Α. ita enim videtur posse legi. (3) ἀνένευσε θεῖν τοπρόσθεν ἀρηγῶν, Ἀνθ' ἑνὸς Ἀργείοιο δ' ἐχώσατο, κ. λ. Α.

Di quel vecchio, cui pure in prima Achille
 Risparmiò, benchè d'ira acerbo, e grave;
 Infelice: ei dovea pur similmente
 La stessa morte aver presso l'altare
 Del veritiero Apollo, poscia, quando
 Lui guastatore del divino tempio
 Un uom di Delfo trapassando uccise
 Col sagrato cultello. E dalle torri
 Aeree tombolante giù per mano
 D'Ulisse, il miser corpo riguardando,
 Andromaca, il bambino Astianatte,

51

*Quamvis uehemens existens, pepercit antea Achil-
les:*

*Miser, debbat utique & ipse similiter eodem fato
Perire apud aram veracis Apollinis*

*Postea quando ipsum divini ut hostem templi, 630
Delphicus vir irruens, interfecit sacro gladio.*

Ipsa vero praecipitatum de altis turribus

Manu Vlyssis miserum filium conspicata

Andromache, paruum lugebat Astyanacta.

Cassandram vero stuprauit Oileus fortis Ajax, 635

Ad genua proci dentem Palladis castae deae.

Ipsa autem vim renuit, & antea auxiliatrix,

*Propter unum Graecis succensuit omnibus Miner-
va.*

*Ceterum Aeneam & Anchisen sustulit clam Ve-
nus,*

Miserata senem & filium: procul vero a patria 640

*Italiam habitare fecit; ac deorum sic perficiebatur
decretum,*

Iove

Si ne piagneva, ed ululava forte,

Cassandra svergognonne d'Oileo

Il ratto Aiace, rifuggita sotto

Le ginocchia di Palla intatta Dea.

La forza ella non volle, e rifiutolla;

E quella ch'era in pria difenditrice,

Con tutti, per un sol, cruccioffi Argivi.

Vener di furto trasse Enea, e Anchise;

Compassionando 'l vecchio, ed il figliuolo,

E lungi dalla patria abitar fello

L'Autonia; e degl'Iddii il voler compieffi,

Gio-

- Ζηνὸς ἐπαινῆσαντος, ἵνα κράτος ἄφθιτον εἴη
 Παισὶ κὶ ἡωνοῖσιν ἀρηϊφίλης Ἀφροδίτης.
 Τέκνα δὲ κὶ γενεὴν Ἀντήνορος ἀντιθέοιο
 645 Ἀτρείδης ἐφύλαξε, φιλοξείνοιο γέροντος
 Μειλιχίης προτέρης μεμνημένος, (1) ἠδὲ τραπέζης
 Κοινῆς, (2) ἣ μιν ἔδεκτο γυνὴ πρηεῖα Θεανῶ.
 Δειλὴ Λαοδίκη, σὲ δὲ πατρίδος ἐγγύθι γαίης.
 Γαῖα περιπτύξασα κεχηνότι δέξατο κόλπῳ·
 650 Οὐδέ σε Θησείδης Ἀκάμας, οὐδ' ἄλλος Ἀχαιῶν
 Ἦ' γὰρ ληϊδίην· ἔθανες δ' ἅμα πατρίδι γαίῃ.
 Πᾶσαν (3) δ' ἐκ ἂν ἐγωγε μόθου χύσιν αἰέσαιμι.
 Μυσάων ὄδε μόχθος· ἐγὼ δ' ἄπερ ἵππον ἐλάσσω
 Τέρματος ἀμφιέλισσαν ἐπιψάύσαν αἰοιδῆν.
 655 Ἄρτι γὰρ ἀντολίηθεν ἀπόσσυτος Ὀκεανοῖο,
 Ἠρέμα λευκαίνουσα κατέγραφεν ἡέρα πολλὴν
 Νύκτα διαρρήξασα μισαίφονον ἵπποτις ἠώς.

Οἱ

(1) Pro μεμνημένος A. habet χάριν, cum metri tamen iactura.
 (2) Κείνης . A. (3) Sensus hoc loco videtur aliquantulum abruptus ;
 pleniorē efficiunt Mss. addito sequenti versiculo :

Κιρνάμενος τὰ ἑκάστα καὶ ἄλγεα νυκτὸς ἐκείνης ,
 cum hoc tamen discrimine , quod in Cod. A. praecedat, in B. se-
 quitur versum 652. qui praeterea pro Κιρνάμενος habet Κρινάμενος ,

Giove approvante; acciocchè sia podere
 Immortale a' figliuoli, ed a' nipoti
 Di Venere diletta a Marte. E i figli,
 E la stirpe d' Antenore divino
 Atride custodì, della primiera
 Dolcezza sovvenendosi del vecchio
 Carezzator degli ospiti, e comune
 Tavola, dove il riceveo la moglie

Cor-

Iove id approbante : ut imperium aeternum esset
Filiis & nepotibus Martiae Veneris.

Liberos vero & familiam Antenoris divini

Atrides servavit , hospitalis senis 645

Recordatus humanitatis prioris , & mensae

Communis , qua ipsum excepit uxor blanda Theano.

Te vero , misera Laodice , prope patriam terram

Terra complexata , hiante suscepit sinu .

Neque te Thesides Acamas , neque alius Graecorum 650

Abduxit captivam : mortua sed es cum patria terra .

Non iam ego omnem belli tumultum possem canere :

Musarum is labor est : sed , quasi equum , impellam

Cantionem terminum undequaque contingentem .

Iam enim ab oriente proruens Oceano 655

Paullatim albescens descripsit multum aëris

Aurora equestris , noctem dissipans funestam .

Ipsi

Cortese Teanone . Laodica

Infelice ! te presso alla paterna

Terra , la terra ricevè abbracciando

Nel seno spalancato ; nè il Teside

Te Acamante , o altri degli Achei

Preda mendò ; e moristi colla patria .

Tutto non già canterei io il seguito

Della guerra ; che questa è delle Muse

Fatica . Or qual Cavallo , io caccio e spingo

Il canto , che la meta omai ne tocca :

Che poco fa nell' Oriente uscita

Dall' Oceano dolcemente l' aria

Molta imbiancando , la dipinse tutta ,

E la notte macchiata d' omicidi

Squarciata à già la cavalcante Aurora .

G

E quest.

- Οἱ δ' ἐπαγαλλόμενοι πολέμῳ ὑπεραυχεῖ νίκη,
 Πάντες παπταίνεσκον ἀνὰ πτόλιν, εἴ τινες ἄλλοι
 660 Κευθόμενοι φεύγῃσι φόνε πανδήμιον ἄτην.
 Ἄλλοι μὲν δέδμητο λινῶ θανάτοιο πανάγρω,
 Ἰχθύες ὡς ἀλίησιν ἐνὶ ψαμάθοισι χυθέντες.
 Ἄργεῖοι δ' ἀπὸ μὲν μεγάρων νεοτευχέα κόσμον
 Ἐξέφερον, νηῶν ἀναθήματα· πολλὰ δ' ἐρήμων
 665 Ἡρπάζον θαλάμων κειμήλια· σὺν δὲ γυναῖκας
 Ληϊδίας σὺν παισὶν ἄγον ποτὶ νῆας ἀνάγκη.
 Τείχεσι δὲ πτολίπορθον ἐπὶ φλόγα θωρήξαντες,
 Ἔργα Προσειδάωνος ἴη συνέχευον αὐτμῆ.
 Αὐτῆ κ' μέγα σῆμα φίλοις ἀσοῖσιν (1) ἐτύχθη
 670 Ἴλιος αἰθαλόεσσα· πυρὸς δ' ὀλεσίπτολιν ἄτην
 Ξάνθος ἰδὼν, ἔκλαυσε γόνων ἀλιμυρέϊ πηγῇ. (2)
 Οἱ δὲ Πολυξείνης ἐπιτύμβιον αἶμα χέοντο, (3)
 Μῆνιν ἰλασσόμεγοι τεθνεῖόςτος Αἰακίδαο.

Τρωϊά.

(1) αὐτοῖσιν. Α. (2) Inter hunc, & sequentem, alius inseritur
 versus in A. nimirum:

Ἡφαίστω δ' ὑπέεικεν ἀτυζόμενος χόλον Ἡρης.

(3) χεῖοντες. Α. χαιόντες. Β.

E quelli festeggiando dell' altera
 Vittoria della guerra, per cittade
 Guardavan tutti, se alcuni altri ascosi,
 La pubblica disgrazia della morte
 Fuggono; ed altri domi eran da rete
 Di morte, ch'avea presi tutti al giacchio,
 Quai pesci stesi su marine arene.
 Gli Argivi dalle case il fresco ornato
 Via ne portavan, regali di templi;
 E dall' abbandonate ne rapiano
 Camere, gioie, e robe preziose:

E in-

*Ipsi vero Graeci exsultantes gloriosa victoria belli,
 Omnes lustrabant per urbem, si qui alii
 Latentes fugerent communem caedis calamitatem. 660
 Alii quidem vincti fuerant laqueo universali mortis,
 Quemadmodum pisces fusi in marinis litoribus.
 Graeci autem ex aedibus recentem ornatum
 Efferebant, templorum donaria: multa ex desertis
 Aedibus rapiebant cimelia; simul etiam mulieres 665
 Captivas cum liberis ducebant ad naves violenter.
 Contra moenia vero flammam vastatricem armantes,
 Opera Neptuni una confuderunt flamma.
 Ibi magnum sepulcrum dilectis civibus facta est
 Troia incensa. Ignis vero vastatricem noxam
 Xanthus intuitus, salso luctus fonte deflevit. 670
 Graeci vero Polyxenes sanguinem fuderunt ad se-
 pulcrum Achillis,
 Iram placantes mortui Aeacidae.*

Tro-

È insieme conduceanne co' figli
 Alle navi le prese donne a forza.
 Contra le mura armando poi la fiamma
 Abbattitrice di città, i lavori
 Di Nettunno guastar con una vampa.
 Quivi gran monumento a' cittadini
 Cari fu fatta la bruciata Troia.
 La sciagura del fuoco struggitrice
 Delle cittadi rimirando Xanto,
 Pianse con fonte di salato pianto.
 Quei sul sepolcro il sangue ne versaro
 Di Pulissena, per placar lo sdegno
 Del morto Achille, e sì traeano a sorte

Τρωιάδας δὲ γυναῖκας ἐλάγχανον· ἀλλὰ τε πάντων (1)
 Χρυσὸν ἐμοιρήσαντο καὶ ἄργυρον· οἷσι βαθείας
 Νῆας ἐπαχθήσαντες, ἐριγδέπευ διὰ πόντου
 677 Ἐκ Τροίης ἀνόροντο (2) μόθον τελέσαντες Ἀχαιοί.

(1) ἄλλὰ τε πάντα. Α. (2) ἀνάγοντο. Α. Β.

Τέλος Τρυφιοδώρῳ ἀλώσεως Ἰλίου. Α.

Τέλος τῆς διηγήματος Τρυφιοδώρῳ περὶ τῆς Ἰλίου ἀλώσεως. Β.

*Troianas porro mulieres sortiebantur: sed & omnium
 Aurum dividerunt & argentum, quibus profundas
 Naves onerantes, per mare gravisonum
 677 E Troia solverunt, bello confecto Achivi.*

Le femmine Troiane; e omai di tutti
 L'oro tra lor spartirono, e l'argento;
 De' quai le fonde navi caricando,
 Pel mare che rimbomba da lontano,
 Mosser gli Achei da Troia a guerra fatta.

IN TRYPHIODORI POEMA

SELECTAE ADNOTATIONES.

v. 2. **Ἔργον Ἀθήνης**. Id est, quod fabricaverat faber **Ἐπεύς**, de instructu Minervae. Tametsi **Διέτυς** Cretensis scribat libro 5. historiae belli Troiani, cui ipse spectator interfuit, factum illum equum de consilio Heleni vatis, Priami filii, qui ad Graecos ultro profugerat, exosus Troianorum scelera.

v. 6. **Ἦδ' ἄν μιν**. Narratio quae subditur invocationi, cum propositione.

v. 17. **νεκρὸν ἑταῖρον**. Patroclum intelligit, Achillis sodalem, interemptum ab **Ἤκτορι**. Iliad. π.

v. 18. **Ἀντιλόχῳ**. Filius fuit Nestoris, interemptus a Memnone, Aethiopum rege. Calaber lib. 2. *Παραλιπομένων* Homeri.

v. 19. **Αἴας**. Aiace[m] Telamonium intelligit, qui seipsum propriis interemit manibus. Vide Sophoclem in *Aiace* *μαστιγοφόρῳ*.

v. 22. **ἐπιδήμιον ἄλγος**. Id est, non tantum lugebant **Ἤκτορα**; & alios Troianos, praestantes viros interfectos, sed etiam alios belli socios, qui aliunde Troianis auxilio venerant.

v. 25. **Σαρπηδόνα**. Lyciae regem, natum ex Iove & **Λαοδამία** **Βελεροφόντι** filia. Iliad. lib. 16.

v. 25. **Ῥήσον μὲν Θρήικες**. **Ῥήσος** Thracum rex fuit, qui subsidio Troianis veniens, prima mox nocte ex itinere defessus, in ipsis tentoriis ab **Ὀδυσσεύ** ac **Διομήδῃ** est interemptus. Iliad. κ.

v. 30. **Μέμνονος**. Memnon filius fuit **Τιθωνί** (fratris **Λαομέδοντι**) & **Αὐρορά**, rex Aethiopum. *Διέτυς* lib. 4. & *Ὀδυσσεύς* λ.

v. 32. **ἀπὸ Θερμώδοντος γυναῖκες**. Amazones mulieres ad fluvium Thraciae **Θερμώδοντα** habitantes. Vide *Stephanum* de Urbibus.

v. 39. **θεοκμήταν**. A deo exstructis. **Νεπτεῦνος** namque & **Ἀπόλλων** **Λαομέδοντι** precio conducti, muros Troianos aedificarunt. Iliad. lib. κ. & φ.

v. 44. **εἰ μὴ Διφύβοιο**. **Δεϊφώβος** filius fuit **Πριάμι**, cui cessit in uxorem **Ἑλένη**, interempto **Παριδί** a **Φιλοκτήτῃ**. Eas **Δεϊφώβου** nuptias cum **Ἑλένη**, quum improbaret **Ἑλένης**, ait **Τρυφίόδωρος** ultro confugisse ad Graecos, proditurum ipsis fatum patriae suae; tametsi *Διέτυς* lib. 4. & alii etiam quidam, rem aliter gestam commemorant.

v. 54. **Ἦδ' ἄν Πύρρον**. Id est, **Πύρρος** paratum se Graecis obtulisset cum

cum Vlyffe ad abripiendum Palladium clam noctu, quo a Troianis ablato fatale erat perire Troiam. Palladium autem statua fuit lignea, caelitus delapsa in templum Minervae, quod Ilus rex Troianus in arce in honorem Minervae aedificavit. Dictys lib. 5. Ovid. 5. Fa- stor. & lib. 15. Metamorph. Virg. Aeneid. 2.

v. 59. *Ἰδης*. Mons est Phrygiae, non procul a Troia, in quo expositus fuit Paris, somnio quodam terrifico matris Hecubae: ubi quoque arbiter trium dearum fuit constitutus, certantium de formae praestantia.

v. 61. *Ποίει*. Descriptio est equi fabricati ab Epeo.

v. 74. *σώματος ἀνείαξε*. Os equi apertum fabricavit propter Graecos, qui in eo abditii fuerant.

v. 81. *Σύρετο ἔρη*. Id est, adfabricarat reliquo corpori caudam prolixam, ad ipsos usque pedes, ad ipsum usque cornu demissam.

v. 91. *κλυτόπαλον*. Ita reposuimus pro *κλυτοπάλον*, ut constaret versus. Iamotius tamen putat in hac voce *v* ante *a* quiescere.

v. 95. *πορφύρεϊσι λύκοισιν*. Hoc est, ori eius inseruit frenum variegatum, pulcreque ac affabre elaboratum. Dativum *λύκοισιν*, qui heic abundat, pertinere putat Iamotius ad versus qui desideratur.

v. 126. *Ἡμῶν θαλπάραι*. Id est, meliorem causam habemus: pugnamus pro defensione iustitiae. Habemus meliora oracula, quam illi, quae nobis deorum praesentiam & auxilium, ipsis pestem atque excidium denunciant.

v. 136. *ἀμφαγαπῶντες*. Id est, equum in suum exitum in urbem ducentes.

v. 138. *Πῦρ ἴδιον*. Id est, accensis castris cito abite, reditum in patriam simulantes, abditii alicubi, donec adventante nocte Sinon ex edito loco prolata face, nos ad occupandam Troiam revocet.

v. 144. *Καὶ τότε*. Id est, nihil tunc vos impediat, quo minus properetis dato signo, neque remigantium cessatio & mora: neque tenebrae noctis, quae saepe hominibus horrorem incutiunt ambulanti- bus in tenebris, quae per se etiam horrendae ac metuendae existunt: sed quisque tunc videat, ut se, suo genere, ac virtute digna faciat, & praemium eius accipiat partem praedae hostium, qua honorari solent milites strenui & intrepid.

v. 156. *τοῦς ἔην Ἀχιλλεύς*. Hoc est, patrem in omnibus referebat.

v. 161. *Δηϊφόβος*. Cum quo nupta fuit Helena, post interfectum Paridem a Philoctete, Virg. 2. Aeneid. Helenam autem per vitam cum quinque martis nuptam fuisse, scribit Lycophron.

v. 163. *Λοκρὸς*. Duo fuerunt Aiaces; alter Ajax Telamonis filius, unde Telamonius dictus est; alter Ajax Oilei filius, regis Locrorum.

v. 168. *Τεῦκρος*. Teucer, frater fuit Aiacis Telamonii, natus quidem ex eodem patre Telamone, sed matre diversa, Hesionē scilicet, filia Laomedontis, sorore Priami.

v. 181. *ἵππειν ὀκνάδα*. Id est, ad equum ligneum, qui ad modum vastae, & amplae navis fuerat exstructus: seu quod traheretur rotis innixus, quemadmodum navis remis impellitur.

v. 189. *ὄρειν τρεφέος ποταμοῦ*. Id est, nivis liquefactae, & cum impetu instar torrentis ex monte, ubi morabantur ferae, delatae.

v. 202. *ἐξελάχαινον*. Id est, Graeci reliquerunt nudum equum, non tectum, seu circumdatum vallo, ut a Troianis conspici posset, quod quidem ut ita facerent, iusserunt Atridae, Vlyssis sententiam ut potiore approbantes. Seu, fecerunt id ita Graeci mandato regis, Vlyssis scilicet, qui rex erat Ithacae insulae.

v. 210. *Ἀθαμαντίδος Ἑλλης*. Hoc est, Helleponti.

v. 211. *Μῆνος δὲ πληγῆσιν*. Narratio de Sinone, qui se ipsum ultero plagis adfecerat, deformato corpore suo, ut eo citius persuaderet Troianis, quo equum illum ligneum in urbem reciperent.

v. 226. *Μήτηρ πυρός Ἡΐρη*. Iuno namque mater est Vulcani, fabri deorum.

v. 227. *Ἡΐδη δὲ Τρώεσσι*. Id est, & fumus ipse sublatus ex incendio castrorum, ac versus urbem a vento delatus, & fama sub crepusculum matutinum, nunciabant hostes arrepta fuga castra incendisse.

v. 255. *παλαιῶν*. Alii pro *παλαιῶν*, putant deesse *γεραιῶν*, vel aliud quid simile.

v. 263. *Φιλοκτήτην*. Philoctetes laborum Herculi comes fuerat, a quo moriente arcum cum sagittis acceperat; sine quibus Troiam capi non posse, oraculis praedictum fuerat. Is quum forte letali Herculis iaculo hydrae Lernaee felle tincto, letaliter pedem vulnerasset, ac Graeci fetorem eius vulneris diutius ferre non possent, in Lemnum insulam missus est; unde postea ab Vlyssē, ab exercitu illuc ablegato, reductus fuit. Calab. Lib. 9.

v. 270. *Διὸς ἱκεσία*. *Ἰκεσίας*, seu *ἱκέσιος* Iuppiter, quod supplicum pater ac defensor crederetur, seu ad quem supplices confugiebant.

v. 329. *πρόγαμοι*. Desponsatae, promissae viris, sponsis: verum nondum nuptae, nondum domum abductae.

Ibid. *ἰδυμονες Εἰλειθυίας*. Id est nuptae, & quae iam pepererant. Lucina namque dea fuit, quam parturientibus praeesse credebatur antiquitas, quae & *εἰλειθυία*, & *ἔλευθῶ* Graecis dicitur, *παρὰ τὸ εἰς τικτέσθαι ἐληλυθέναι*.

v. 333. *θαλασσαιῆς μίτρης*. Zonae confectae ex preciosa materia aliunde trans mare allatae.

v. 368 *ἰδῶντες ὄνειρων*. Id est, nunc complebuntur, quae somniis Hecubae praesignificata sunt, quum gravida somniaret, se Paridem facem ardentem parere, qua omnis Thrygia conflagraret.

v. 388. *Ἐρκείοιο*. Iovem Herceum dixere, cuius ara in medio aedium, praesertim optimatum, erigebatur, ut aedium ac totius familiae columen ac munimentum existeret, ἀπὸ τῆς εὐργειᾶς, id est, ab arcendo, sepiedo, & circumdando. Sunt itaque Hercei dii veteribus, quos Latini *penetrates*, seu *penates* nominant.

v. 406. *μάντιν τ' ἀγαθήν*. Apollo namque vatem eam fecerat ea lege, ut ipsi suas nuptias polliceretur: quod quum deinde recusasset, suspecta omnia eius vaticinia reddidit: hoc est, ut vera quidem praediceret, ceterum nemo dictis eius fidem haberet.

v. 461. *Ἐΐνε μὲν*. Quidam reponendum putant *Κλαίειν μὲν*. Sed quum iterum idem verbum occurrat versu sequenti, retinendum omnino *Ἐΐνε*.

v. 463. *ἑπτοίησεν*. Alii substituunt *σις ποίησεν* non satis feliciter.

v. 475. *ἔθελγε*. Scilicet, ut responderet Helenae nominanti & Graecos in equo inclusos, & horum uxores: a quibus quia abfuerant diutius, merito ad ipsarum nomina commovebantur.

v. 628. *αὐτόποτμος ὁμοίως*. Neoptolemus namque Achillis filius, domum reversus, quum ad templum Delphicum esset profectus, placaturus Apollinem, quem caedis paternae in templo Apollinis ad Troiam a Paride peractae postulaverat, de instinctu Orestis filii Agamemnonis, a Delphicis in templo Apollinis est interemptus, quod crederetur venisse ut hostis, ad id fanum, quod thesauris atque donariis egregie erat instructum atque exornatum, diripiendum.

v. 641. *θεῶν δ' ἐτελείετο βεβλή*. Deorum decretum seu *βεβλή* vocat, quod iam olim oraculis praedictum fuerat, Aeneam in Italiam venturum, & posteritatem eius perpetuo regnaturam.

v. 671. *Ξάνθος ἔκλαυσε*. Id est, etiam inanima miserabantur tam tristem calamitatem Troianae urbis. Fuit autem Xanthus fluvius Troiae vicinus, sic dictus, quod ipsius aqua pota oves rufas efficeret.

IMPRESSVM FLORENTIAE QVAM DILIGENTISSIME

MENSE SEPTEMBRI CIO. IO. CC. LXV.

IN PERVIGILIO NATIVITATIS DEIPARAE

FELICITER.

_____

_____

_____

_____

_____

0.

